

Keskkonnajärelevalve 2004

Sisukord

Keskkonnainspektsooni peadirektori pöördumine → 3

Keskkonnajärelevalve seaduslikud alused,
Antero Männik → 4

Keskkonnajärelevalve asutused,
Himot Maran → 7

Politsei ja keskkonnainspektsooni koostöö,
Kadri Palta → 9

Keskkonnainspektsoon kui peamine järelevalve teostaja,
Kerstin Puusaag → 10

Keskkonnakaitse erinevates valdkondades: → 13

→ **Metsakaitse**, Andrus Simson → 14

→ **Kalakaitse**, Indrek Ulla → 17

→ **Jahijärelevalve**, Mait Tint → 20

→ **Ranna- ja kaldakaitse**, Piret Reinsalu → 23

→ **Maapõuekaitse**, Reeli Sildnik → 25

→ **Klassikaline looduskaitse ja järelevalve**, Tiina Troškin → 27

→ **Jäätmekäitlusnõuete kontrollimine**,

Ulvi Tuisk, Silva Prihodko → 29

→ **Välisõhu kaitse**, Ulvi Tuisk → 34

→ **Veekaitse ja -kasutamise järelevalve**, Kai Korkmann → 39

→ **Ohtlikud ained ja kemikaaliohutus**, Toomas Liidja → 41

→ **Kiirgustegevus ja -järelevalve**, Pavel Ojava → 43

→ **Kompleksloa ettevõtete kontrollimine**, Ulvi Tuisk → 46

→ **Heakord ja kaevetööd**, Tiit Kivikas → 48

Koondtabelid:

→ **Õigusrikkumised 2003 ja 2004 valdkonniti** → 50

→ **Õigusrikkumised 2003 ja 2004 maakonniti** → 50

Kokkuvõte inglise keeles / summary → 51

Keskkonnainspektsooni kontaktandmed → 53

Hea lugeja!

Teie ees on teine keskkonnajärelevalvet kajastav aasta-raamat, mille eesmärk on anda ülevaade Eestis tehtavast keskkonnavalasest järelevalvest ja selle tulemustest. Erinevaid järelevalve tahke tutvustavad valdkondade spetsialistid, tuues välja valdkondadele iseloomulikke tendentse ja probleeme. Nii nagu on erinevad valdkonnad, on ka veidi erinev nende käsitus ja lähenemismurk.

Raamatusse on koondatud nii Keskkonnainspeksiooni kui kõigi teiste järelevalveasutuste kahe viimase aasta keskkonnajärelevalve andmed.

Järelevalve maht on kasvanud ja kasvab veelgi, suurenevad nõudmised menetluse kvaliteedi osas. Näiteks on järjest suuremat tähtsust omandamas suuretevõtete kontroll, mis on väga töömahukas ja mis nõuab põhjalikku ettevalmistust.

Samas on kasvanud järelevalve tulemuslikkus. Näitena võib tuua metsajärelevalve valdkonna, kus aastaid muret tekitanud suur ebaseaduslike raiete arv ja maht on pidevalt vähenenud. Rahuloluga võib märkida, et vähenenud on ka üldine keskkonnakahjuga õigusrikkumiste arv ja kahjusumma.

Elanike keskkonnateadlikkus ja huvi looduse kaitsmise vastu suureneb, mida näitab valvetelefonile 1313 tulevate teadete ja avalduste kasvav arv. Seega on meie jaoks väga olulisel kohal suhtlemine avalikkusega ning üldsuse teavitamine keskkonnaprobleemidest.

Järjest suurenevate nõudmiste ja kohustustega toimetulek nõuab kõigilt keskkonnakaitsjatelt tõsist pühendumist ning sihikindlat ja kooskõlastatud tegevust. Koostöö ja infovahetus järelevalveasutuste vahel on paranenud, samuti koostöö teiste riigi- ja kohalike omavalitsusasutustega. Kindlasti on selles osas veelgi arenguruumi.

Keskkonnainspeksioonil on keskkonnajärelevalves jätkuvalt kandev roll, seega oleneb palju meie haldussuutlikkusest ja töötajate kompetentsist. Meile pandud kohustuste paremaks täitmiseks oleme välja töötanud Keskkonnainspeksiooni arengukava aastateks 2005 – 2008. Möödunud aastast alates oleme süsteemsemalt tegelema arendustegevuse, sealhulgas personali arendamisega. Käesoleva aasta märksõnadeks on planeeritud ja kompleksne kontroll.

Sihid järgmisteks aastateks on seatud ja usun, et suudame püstitatud ülesannetega toime tulla. Jääb üle soovida kõigile tegijatele jõudu ja jaksu ning koostöötahet!

Lugupidamisega

Ain Purga
Keskkonnainspeksiooni peadirektor

Keskkonnajärelevalve seaduslikud alused

Peamised õigusaktid ja muudatused 2002. aastaga võrreldes

**Antero Männik →
Keskkonnainspeksiooni nõunik**

Käesolevas ülevaates ei jõua me anda ammendavat ülevaadet kõigist muudatustest keskkonnaõiguses alates 2002. aastast kuni praeguseni. Seega keskendume olulisematele muutustele keskkonnajärelevalvega seotud eriseadustes.

Keskkonnaõigus on muutunud terviklikuks eraldiseisvaks õigusharuks ega ole enam lihtsalt üks üldise haldusõiguse valdkond, vaid iseseisev nähtus tänapäevases õigussüsteemis, mis allub sarnaselt teistele õigusharudele ühiskonnas asetleidvatele muutustele. Meie teadmised keskkonnaga seotud küsimustes muutuvad, neid lisandub ja need kinnistuvad. Seda arvesse võttes hinnatakse ümber senised seisukohad inimtegevuse mõjust, mis omakorda toob kaasa vajaduse muuta kehtivaid norme. Teisisõnu – ühiskonnas toimuvad pidevad arengud ja muutused, mis on seotud uue teadmisega keskkonnaküsimustes.

Üldjuhul ei ole arengud ja muudatused sellise suurusega, mis tingiksid vajaduse töötada välja uus seadus ning seepärast piirduakse peamiselt seaduse alamaktide muutmiselega. Siiski on valdkondi, kus on erinevatel põhjustel osutunud vajalikuks võtta vastu tervikuna uus seadus.

Keskkonnajärelevalvega seotud olulisi õigusakte, millele keskkonnakaitseinspektor oma töös toetub, on palju. Olulisemad neist on vaieldamatult seadused.

Valdkondadeks jaotatuna võib rääkida keskkonnajärelevalves metsandusest, kalandusest, jahindusest, veekaitsest, jäätmekäitlusest, välisõhu kaitsest, kemikaalidest ja ohtlikest ainetest, maapõuekaitsest, klassikalises looduskaitsest, kiirgusohutusest ja geneetiliselt

muundatud organismide (GMO) keskkonda viimisest.

Igas nimetatud valdkonnas on olemas vähemalt üks oluline eriseadus, mis sisaldab valdkonnas olulisi õigus- ja volitusnorme. Sellisteks eriseadusteks on järelevalvest lähtudes metsanduses metsaseadus, kalanduses kalapüügiseadus, jahinduses jahiseadus, veekaitse vee-seadus, jäätmekäitluses jäätme-seadus, välisõhu kaitse välisõhu kaitse seadus, kemikaalide ja ohtlike ainete järelevalves kemikaaliseadus, maapõuekaitse maapõue-seadus ja kaevandamise seadus, klassikalises looduskaitse looduskaitse seadus, kiirgusohutuse järelevalves kiirguse seadus ja GMO järelevalves geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus.

Keskkonnaõigus on pidevas muutumises sarnaselt muu õigusega. Siiski tahaks loota, et esialgne, Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisega seondunud kiire ja massiivne muutumine on läbi ning saabumas on teatav stabiilsuse ja püsivuse periood. Nimelt ei ole muutumisel õige jätta tähelepanuta vajadust säilitada üldine ja hoomatav pilt. Pidev normide, definitsioonide ja nende asukoha muutmine aktides ei sunni ümber orienteeruma ainult järelevalvet tegevat ja õigust rakendavat ametnikku, vaid ka kodanikku, kes peab rajama oma käitumise kehtivale normistikule. Keskkonnaõiguse normide leidmine ja seostamine peab olema lihtne.

Seondult vajadusega koondada, ühtlustada ja seostada keskkonnaõigusnorme, on eesmärgiks seatud ühte keskkonnavaldkonda reguleerivate õigusaktide koondamine nn üldseadustesse. Üheks selliseks näiteks kodifitseerimisel tuleb pidada looduskaitse seaduse vastuvõtmist.

10. mail 2004. aastal jõustus **LOODUSKAITSESEADUS**. →

Looduskaitseaduse näol on tegemist püüdega kodifitseerida Eesti looduskaitseõigust. Seaduses on kokku koondatud norme senistest „Kaitstavate loodusobjektide seadusest“, „Ranna ja kalda kaitse seadusest“ ja „Loomastiku kaitse ja kasutamise seadusest“. Looduskaitseaduse vastuvõtmisega mitte lihtsalt ei koondatud sinna kogu sellekohane kehtiv õigus, vaid seda täiustati ja arendati edasi. Järjepidevuse huvides säilitati senised looduskaitseõiguses hästitoiminud elemendid ja konstruktsioonid. Uued sätted looduskaitseaduses puudutavad kõige enam kaitse alla võtmise menetlust, hoiualasid, maastikukaitset, liigikaitset ning ranna ja kalda kaitset. Seaduse väljatöötamisel arvestati ka Euroopa Ühenduse looduskaitse direktiividega.

Lisaks looduskaitseadusele, mis kujutab endas püüet kodifitseerida klassikalist looduskaitset, on viimasel ajal võetud vastu mitmeid olulisi eriseadusi ja tunnustatud kehtetuks vanu. Täiesti uued seadused on jäätmeseadus, välisõhu kaitse seadus, maapõueseadus, pakendiseadus, geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus ja kiirguseadus. Järgnev on lühiülevaade nimetatud seadustest.

1. mail 2004. aastal jõustus uus **JÄÄTMESeadus** ning eelmine seadus tunnistati kehtetuks. Uue jäätmeseaduse vastuvõtmise vajaduse tingis jäätmehoolduse kiire areng Eestis viimastel aastatel. Samuti oli põhjuseks vajadus viia seadus kooskõlla oluliste muutustega Euroopa Liidu jäätmealases õigustikus. Jäätmete kogumine, vedu ja ladestamine ning selle korraldus tuli viia uuele tasemele. Samuti oli vajalik seadusandlikult täpsustada kohalike omavalitsuste osa olmejäätmete käitlemise korraldamisel. Uue jäätmeseaduse väljatöötamisel arvestati Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiive 2000/53/EÜ kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kohta, 2000/76/EÜ jäätmete põletamise kohta ning 2002/96/EÜ elektri- ja elektroonikaseadmete käitlemise kohta. Nimetatud direktiivid sisaldasid hulga uusi põhimõtteid ja mõisteid, mis tuli üle kanda ka Eesti õigusaktidesse.

30. septembril 2004. aastal jõustus uus **VÄLISÕHU KAITSE Seadus**. Uue välisõhu kaitse seaduse väljatöötamise vajaduse tingisid majanduse kiire areng ja EL-i uute välisõhu kaitset käsitlevate direktiivide senisest rangemad nõuded. Uue seaduse koostamisel võeti arvesse eelmise seaduse koostamise ja rakendamise kogemusi. Algselt plaaniti täiendada kehtivat seadust, kuid EL-i õigusaktide analüüsimisel selgus, et täienduste maht ületab kehtiva seaduse mahu vähemalt 2,5 korda.

Välisõhu kaitse seaduse põhieesmärk oli parandada ja täiendada puhta õhu säilimise tagamise õiguslikke aluseid. See tähendab, et välisõhu kvaliteedi nõuetele mittevastavusel võimaldab uus välisõhu kaitse seadus rakendada abinõusid välisõhu nõutava kvaliteedi tagamiseks etteantud aja jooksul.

Rakendatavad meetmed aitavad vähendada inim-

tegevuse tagajärjel tekkivate saasteainete koormust keskkonnale ja inimese tervisele. Üheks uue seaduse eesmärgiks oli määrata kõigi seaduses nimetatud subjektide kohustused üksteise ja riigi suhtes nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt.

1. aprillil 2005. aastal jõustus uus **MAAPÕUESeadus**. Seaduse eesmärk oli sätestada maapõue kaitse ja kasutamise õiguslikud alused, tagamaks maavaravarude pikaajalise kasutamise võimalus, säilitades sealjuures maapõue loodusliku seisundi ja maa hilisema kasutamiskõlblikkuse.

Seni kehtinud maapõueseadus ei reguleerinud muu hulgas ehitustegevusel ülejääva pinnase edasist kasutamist, üldgeoloogilist uurimistööd ega kaevandamisõiguse tasu suurust. Seal puudusid mõne olulise termini definitsioonid ning teatud mõisteid ei kasutatud läbivalt. Seega oli vajalik muuta mõisteid. Uues seaduses arvestati, et kaevandajateks on eraõiguslikud isikud ning reguleeriti avalikkuse ja omavalitsuste kaasamisega seotud küsimused.

1. juunil 2004. aastal jõustus uus **PAKENDISEADUS**. Seaduse vastuvõtmise tingis vajadus seada õiguslikele alustele pakendi ja pakendijäätmete üleriigilise kogumise korraldamine, taaskasutamise süsteemi moodustamine ja sellise süsteemi toimimiseks vajalike majandusmeetmete rakendamine. Vajalik oli arvestada Euroopa Liidu Parlamendi ja EL Nõukogu pakendi ja pakendijäätmete direktiiviga 94/62/EÜ ning EL-i teiste pakendi- ja pakendijäätmealaste õigusaktide nõuetega.

Uus pakendiseadus seab pakendiettevõtjale ja kohaliku omavalitsuse organile kohustused pakendi ning pakendijäätmete kogumisel ja taaskasutamisel. Pakendiettevõtjad võivad oma kohustused ja vastutuse üle anda nende moodustatud ning keskkonnaministri akrediteeritud pakendi ja pakendijäätmete taaskasutamist korraldavale organisatsioonile.

1. mail 2004. aastal jõustus uus **GENEETILISELT MUUNDATUD ORGANISMIDE KESKKONDA VIIMISE Seadus**. Uue seaduse eesmärk oli viia kehtiv seadus kooskõlla EL-i direktiiviga 2001/18/EÜ geneetiliselt muundatud organismide tahtliku keskkonda viimise kohta ja selle direktiivi alusel vastuvõetud otsustega 2002/623/EÜ, 2002/811/EÜ, 2002/812/EÜ, 2002/813/EÜ, 2003/701/EÜ ning EL-i määrustega 65/2004/EÜ, 1946/2003/EÜ, 1829/2003/EÜ, 1830/2003/EÜ.

Uues seaduses on fikseeritud avatud menetluse sätete kohaldamise kohustus. See on tingitud keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamisel üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni nõuetest, mis näevad ette üldsuse osalemise GMO-de keskkonda viimise otsustamisel. →

1. mail 2004. aastal jõustus uus **KIIRGUSSEADUS**. Seaduse eesmärk oli sätestada põhilised ohutusnõuded inimese ja keskkonna kaitsmiseks ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest ning pädevate asutuste ja isikute õigused ja kohustused ioniseeriva kiirguse kasutamisel. Samuti oli vaja kiirguskaitsega seonduv õigus viia vastavusse Euroopa Liidu õigusega ning lahendada kehtivas kiirgusseaduses ilmnenud kitsaskohad. Leiti, et Kiirguskeskus ei saa riigiasutusena täita kõiki pädeva asutuse funktsioone ning seetõttu pandi uues kiirgusseaduses järelevalve kohustus Keskkonnainspeksioonile. Kiirguskeskuse ülesandeks jäi kiirgusalaste teenuste osutamine, muu hulgas kiirgustegevusloa taotluses esitatud andmete tegelikule olukorrale vastavuse kontrollimine, õigusaktide eelnõude koostamine, registrite pidamine.

Nagu näha, on uute eriseaduste kehtestamisega kaasnenud muudatused küllalt ulatuslikud. Jäeb loota, et loetletud eriseadused täidavad nende suhtes olevad lootused – vähendavad keskkonnaõiguse fragmenteeritust, muudavad selle rohkem seostatud loogiliseks tervikuks ja kinnistavad keskkonnaõiguse rolli iseseisva õigusharuna. ●

OLULISEMAD ERISEADUSED:

- **KESKKONNAJÄRELEVALVE SEADUS**
- **METSASEADUS**
- **KALAPÜÜGISEADUS**
- **JAHISEADUS**
- **VEESEADUS**
- **JÄÄTMESEADUS**
- **PAKENDISEADUS**
- **VÄLISÕHU KAITSE SEADUS**
- **KEMIKAALISEADUS**
- **MAAPÕUESEADUS**
- **LOODUSKAITSESEADUS**
- **KIIRGUSSEADUS**
- **GENEETILISELT MUUNDATUD ORGANISMIDE KESKKONDA VIIMISE SEADUS**

KASUTATUD ALLIKAD:

Veinla, H. Printsipiide roll kaasaegses keskkonnaõiguses: ettevaatusprintsipi näide. *Juridica* 2004, nr 1

Looduskaitseadus, 21. aprill 2004. a - RT I 2004, 38, 258; 53, 373; 2005, 15, 87 ja eelnõu seletuskiri

Jäätmeseadus, 28. jaanuar 2004. a - RT I 2004, 9, 52; 30, 208; 2005, 15, 87 ja eelnõu seletuskiri

Välisõhu kaitse seadus, 5. mai 2004. a - RT I 2004, 43, 298; 2005, 15, 87 ja eelnõu seletuskiri

Maapõueseadus, 23. november 2004. a - RT I 2004, 84, 572; 2005, 15, 87 ja eelnõu seletuskiri

Pakendiseadus, 21. aprill 2004. a - RT I 2004, 41, 278; 89, 611 ja eelnõu seletuskiri

Geneetiliselt muundatud organismide keskkonda viimise seadus, 14. aprill 2004. a - RT I 2004, 30, 209 ja eelnõu seletuskiri

Kiirgusseadus, 24. märts 2004. a - RT I 2004, 26, 173; 2005, 15, 87 ja eelnõu seletuskiri

Keskkonnajärelevalve asutused

Himot Maran → Keskkonnainspektiooni arendusosakonna juhataja

Keskkonnajärelevalve teostajaks Eestis on keskkonnajärelevalve seaduse kohaselt riigi tasandil Keskkonnainspektioon ja Maa-amet ning kohaliku omavalitsuse tasandil omavalitsusorgan või -asutus. Mitmes keskkonnakaitse valdkonnas on tegelikult nendega sarnased õigused mitmel teiselgi institutsioonil: politseil, Päästametil, Tervisekaitseinspektioonil, Tehnilise Järelevalve Inspektioonil ja Energiaturu Inspektioonil, Piirivalveametil, Maksu- ja Tolliametil ja Veeteede Ametil. Kõigil neil asutustel on seaduses sätestatud juhtudel õigus menetleda õigusrikkumisi ja määrata karistusi. Keskkonnainspektioon teeb ainsana järelevalvet ja menetleb õigusrikkumisi kõigis keskkonnakaitse valdkondades.

Eestis kehtiv riiklik keskkonnajärelevalve süsteem on erandlik. Meil on järelevalve institutsionaalselt lahutatud keskkonnakaitse korraldavast poolest. Seega ei anna järelevalveasutused keskkonnalube ega kooskõlastusi, ei langeta otsuseid keskkonnakorralduse üle. Korraldavatel asutustel, eelkõige Keskkonnaministeriumil ja selle struktuuriüksustel – keskkonnateenistustel – puudub keskkonnajärelevalve õigus. Järelevalve ja korraldava tegevuse lahusus peaks tagama tõhusama kontrolli keskkonda mõjutava tegevuse üle, samas esitab see suuremad nõudmised eri asutuste koostööl.

Euroopa kontekstis tuleb erandlikuks lugeda ka meie keskkonnajärelevalve organite õigust menetleda politsei kombel õigusrikkumisi, viia läbi uurimistoiminguid kuritegude puhul ning langetada sarnaselt kohtule otsuseid õigusrikkujate karistamiseks. Sellel on ühest küljest ajaloolised põhjused – nii on asjad korraldatud terves Ida-Euroopas. Samas, tuhandete õigusrikkumiste menetlemine uurimisorganite ja kohtu poolt tähendaks neile väga suurt lisakoormust.

Peamiseks keskkonnajärelevalve asutuseks Eestis on **KESKKONNAINSPEKTSIOON**. Keskkonnajärelevalve seadus määratleb tema rolli järgmiselt: Keskkonnainspektioon rakendab seaduses sätestatud abinõusid

ebaseadusliku tegevuse tõkestamiseks ja kohustuslike keskkonnakaitseabinõude elluviimiseks; peatab nii keskkonda kahjustava või ohustava õigusevastase tegevuse kui ka loodusressursi kasutamise seotud õiguspärase tegevuse, kui see seab ohtu inimeste elu, tervise või vara; korraldab selgusetu kuuluvusega loodussaaduse ja selgusetu kuuluvusega loodussaaduse hankimise vahendi või riista hoidmist, müümist, tagastamist seaduslikule valdajale või hävitamist; korraldab seaduses sätestatud juhtudel omavalilise ehitise likvideerimise.

Inspektioonil on seitse piirkondlikku osakonda, mille alluvuses on maakondlikud bürood. Keskuse osakondade ülesandeks on eelkõige piirkondlike osakondade nõustamine ja õiguslane teenindamine.

KESKKONNAINSPEKTSIOON TEEB EESTIS AINSANA JÄRELEVALVET JA MENETLEB ÕIGUSRIKKUMISI KÕIGIS KESKKONNAKAITSE VALDKONDADES.

MAA-AMET teeb keskkonnajärelevalvet maakasutuse, maakorralduse ja maa-arvestuse valdkonnas.

KOHALIK OMAVALITSUS teeb järelevalvet eelkõige kohaliku volikogu kehtestatud keskkonnakaitse ja -kasutus-alaste otsuste järgimise üle. Seadusega võib kohalikule omavalitsusüksusele panna ka täiendavaid keskkonnajärelevalve ülesandeid, samuti võib üksus need endale seaduse alusel ise võtta. Omavalitsuslikku keskkonnajärelevalvet teostavad volikogu poolt selleks volitatud isikud või asutused või valla- ja linnavalitsus. Kohaliku omavalitsuse keskkonnakaitseinspektoril on riikliku inspektoriga sarnased õigused ja kohustused.

Omavalitsusliku keskkonnajärelevalve tase on piirkonniti väga erinev. Paremal järjel on see linnades ja majanduslikult tugevates valdades, kus selleks on loodud vastavad asutused või palgatud eraldi töötajad. Siiski on ilmne, et ühes omavalitsuste üldise arenguga →

tõhustub aasta-aastalt ka omavalitsuslik keskkonnajärelevalve.

Eri asutuste osakaalu keskkonnajärelevalves, avastatud õigusrikkumiste arvu järgi, iseloomustab **joonis 1** ning **joonis 2** annab ülevaate raketatud sanktsioonidest.

Koostöö erinevate ametiasutustega

Keskkonnajärelevalve edukus sõltub suuresti eri asutuste koostööst. Siin on kandev roll Keskkonnainspeksioonil kui kesksel keskkonnajärelevalve asutusel. Koostööd on arendatud kolmel suunal: teiste järelevalveõiguslike riigiasutustega, keskkonnakaitse korraldavate asutustega ning kohalike omavalitsustega.

2003. aasta lõpus sõlmisid Keskkonnainspeksioon ja Politseiamet koostöölepingu metsaalase järelevalve paremaks korraldamiseks. Lepingu peamine eesmärk on paremini kooskõlastada tegevust metsakuritegude uurimisel. Olukorras, kus Keskkonnainspeksioon viib läbi esmaseid uurimistoiminguid ja hindab keskkonnale tekitatud kahju ning politsei viib uurimise lõpuni, tagab tegevuse omavaheline koordineeritus ja tihe infovahetus vajaliku operatiivsuse ja uurimise kvaliteedi. Koostöölepepe tulemusel on kuritegude menetlemine selgelt tõhustunud.

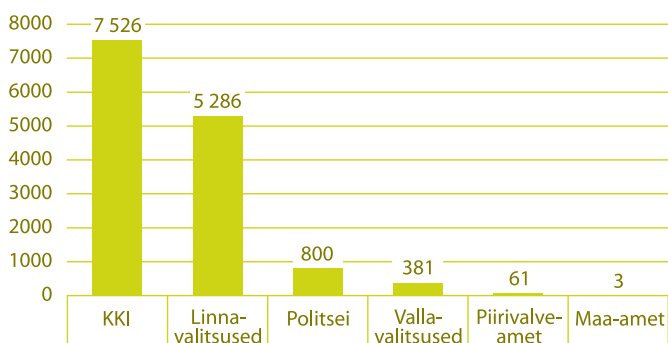
Tihenenud on Keskkonnainspeksiooni koostöö Päästeameti ja Piirivalveametiga. Päästeametiga on kokku lepitud teabevahetuse ja koordineeritud tegutsemise põhimõtted avariiliste keskkonnareostuste ja metsatulekahjude korral, loomade abitusse olukorda sattumise juhtudel ning kemikaaliseaduse järelevalvel. Piirivalvega on tihenenud koostöö kalapüügi ja merereostuste kontrollil, läbi on viidud ühiseid operatsioone ja parandatud infovahetust.

Koostöös keskkonnakaitse korraldavate asutustega on olulisele kohale tõusnud ühiste seisukohtade kujundamine keskkonnalubade, eriti komplekslubade väljaandmisel ja nende järgimise kontrollil. Keskkonnaloast sõltub suuresti järelevalve tulemuslikkus ning kontroll annab omakorda vajalikku tagasisidet loa väljastajale. 2005. aastal muutub paljude suuremate ettevõtete jaoks kompleksluba kohustuslikuks. Komplekslubade toimimine sõltub suuresti institutsionaalselt lahutatud järelevalve- ja korraldavate asutuste koostööst.

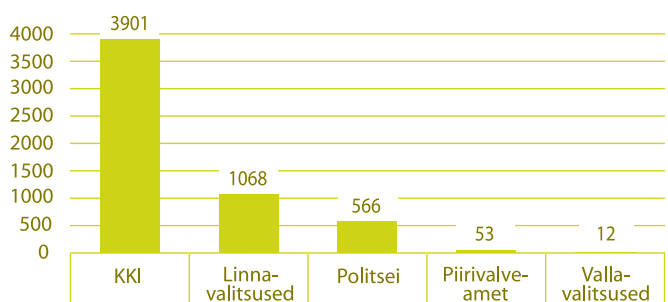
Riiklikul keskkonnajärelevalvel on oluline roll omavalitsusliku keskkonnajärelevalve arengu toetamisel. Peale igapäevase koostöö ja juhenda-

mise viib Keskkonnainspeksioon läbi keskkonnajärelevalve koolitust kohalike omavalitsuste keskkonnatöötajatele. Koolitusega alustati 2004. aastal ning 2005. aastal viiakse need läbi kõigile Eesti omavalitsustele. ●

JOONIS 1 → KESKKONNAALASTE ÕIGUSRIKKUMISTE ARV, 2004

JOONIS 2 → TRAHVITUD ISIKUTE ARV, 2004

KESKKONNAJÄRELEVALVET TEOSTAVAD:

- KESKKONNAINSPEKTSIOON
- MAA-AMET
- POLITSEI
- KOHALIKU OMAVALITSUSE ORGAN VÕI ASUTUS

JÄRELEVALVEÕIGUST KESKKONNAALASTE ÕIGUSAKTIDE JÄRGIMISE ÜLE OMAVAD PIIRATUD ULATUSES KA:

- POLITSEI
- PÄÄSTEAMET
- PIIRIVALVEAMET
- MAKSU- JA TOLLIAMET
- VEETEDE AMET
- TERVISEKAITSEINSPEKTSIOON
- TEHNILISE JÄRELEVALVE INSPEKTSIOON
- ENERGIATURU INSPEKTSIOON

Politsei ja Keskkonnainspeksiooni koostöö

Kadri Palta

Lõuna Politseiprefektuuri avalike suhete büroo juhtivspetsialist

Politsei ja Keskkonnainspeksiooni koostöö on viimaste aastatega üha suurenenud. Koostööd tehakse metsavarguste avastamises ja ärahoidmises, jahti- ja püüginõuetest ning veeseadusest kinnipidamise kontrollimises. Viimastel aastatel on järjest suurenev koostöövajadus olnud seoses reostuse ja jäätmetega.

Et teineteisele tõhusamalt abiks olla ja rikkujad õigel ajal avastada, korraldavad mõlemad pooled vastastikku koolitusi. Keskkonnainspeksiooni ametnikud on mitmes Lõuna-Eesti maakonnas politseinikele läbi viinud õppepäevi, kuidas kontrollida transporditava metsamaterjali päritolu ja dokumentatsiooni ning keskkonnakaitseinspektorid on ise aktiivselt vastavasisulistel politseioperatsioonidel osalenud. Samas saavad koolitatud liikluspolitseinikud varastatud metsamaterjali jälile jõuda ka oma igapäevast tööd tehes – ühendades metsamaterjali päritolu kontrolli raskeveokite ülekaalu kontrolliga.

Samuti töötavad pidevalt koos metsavarguste uurimisega tegelevad politseinikud ja keskkonnakaitseinspektorid. Üksteisele ollakse abiks läbiotsimistel ja metsamaterjali liikumise kontrollreididel, rääkimata igapäevasest infovahetusest.

POLITSEI REGISTREERIS 2004. AASTAL 800 KESKKONNAALAST VÄÄR- JA KURITEGU. LISAKS NENDELE MENETLES POLITSEI VEEL 234 METSAVARGUSE JUHTUMIT (EBASEADUSLIK RAIE KOOS METSAMATERJALI VARGUSEGA). NEED OLID KURITEOD, MILLE PUHUL KESKKONNAINSPEKTSIOON TEOSTAS ESMASED UURIMISTOIMINGUD NING HINDAS KESKKONNALE TEKITATUD KAHJU.

KOKKU REGISTREERIS POLITSEI 2004. AASTAL KESKKONNAALASEID RIKKUMISI 10 VALDKONNAS, NEIST ENIM EHK 672 RIKKUMIST HEAKORRA JA KAEVETÖÖDE VALDKONNAS. SUUREMA RIKKUMISTE ARVUGA VALDKONDADEKS OLID VEEL LOOMASTIKU JA LOOMAKAITSE NING JÄÄTMETE VALDKOND, KUS OLI VASTAVALT 57 JA 33 RIKKUMIST. VÄHEMAL MÄÄRAL MENETLETI ÕIGUSRIKKUMISI METSA TULEKAITSE, KAITSTAVATE LOODUSOBJEKTIDE, VÄLISÕHU JA OSOONIKIHI KAITSE, KALAPÜÜGI, VEEKAITSE JA KEMIKAALIDE VALDKONNAS.

Oluline samm koostöö tõhustamiseks veeliikluse kontrollimisel sai teoks 2004. aastal, kui Lõuna Politseiprefektuur soetas mootorpaadi Buster XL. Koos Keskkonnainspeksiooni ja Veeteede Ametiga viis Lõuna prefektuur 2004. aasta lõpul enne jää tulekut Lõuna-Eesti laevatatavatel veekogudel läbi kaks politseioperatsiooni. Osalenud ametkondade järelevalve pädevus on erinevates seadustes erinev, kuid ühiselt oli võimalik kohe kontrollida nii veeseaduse nõuetest kinnipidamist, laevade tehnonõuetele vastavust kui ka väikelaevaluhtide võimalikku joovet ning paatide kiirust. Peale eelpoolmainitu oli ühisoperatsioonide eesmärk avastada ebaseaduslikke kalapüügivahendeid ja kalapüügieskirja rikkujaid.

Üks valupunkte, mis puudutab nii politseinike kui keskkonnakaitseinspektorite töövaldkonda, on kindlasti jäätmed ja reostus. Kahjuks laieneb see rikkumiste valdkond kiiresti, mistõttu tuleb tihedat ja süsteemset koostööd hakata tegema ka näiteks metsaaluste reostajate tabamiseks. Maakondlikul tasemel vahetatakse taolist infot juba praegu, ent koostöö selles valdkonnas on sama oluline kui olemasolevates kokkupuutepunktides. ●

Keskkonnainspektsioon kui peamine keskkonnajärelevalve teostaja

Kerstin Puusaag → Keskkonnainspektsiooni personali- ja koolitusbüroo juhataja

Keskkonnainspektsioon on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas olev riigiasutus, mis koordineerib ja teostab looduskeskkonna ja -varade kasutamise üle järelevalvet, kohaldades seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses riikliku sunni vahendeid. Keskkonnainspektsioon on keskkonnavalvete seadusrikkumiste puhul kohtuväline menetleja ning teeb edasilükkamatuid uurimistoiminguid kriminaalasjades.

Keskkonnainspektsiooni missioon on tagada looduskeskkonna säästlik kasutamine läbi tõhusa järelevalve keskkonda mõjutava tegevuse üle.

Keskkonnainspektsiooni visiooniks on olla tõhusalt toimiv valitsusasutus, mis teostab looduskeskkonna säästlikule kasutamisele suunatud hästi kavandatud ning prioriteetidest lähtuvat järelevalvet koos teiste ametkondade ja avalikkusega.

Ajalugu

Looduse kaitsmisega on Eestis tegeletud juba ammustest aegadest. Ajaloollikate järgi on esimeseks teadaolevaks dokumendiks selles valdkonnas 1297. aastal Taani kuninga Erik Menvedi välja antud dekreet metsaraie reguleerimiseks Tallinna lähedastel saartel.

Hilisemal ajal on looduse ehk praeguses mõistes keskkonnakaitses tegelema paljud erinevad asutused ja organisatsioonid. Keskkonnainspektsiooni eelkäijatenäiteks võib nimetada näiteks kunagist Veemajandus-

inspektsiooni, organisatsiooni lühendnimetusega Vostbaltröbvod (tuleb venekeelsest nimetusest Ida-Balti Basseini Kalavarude Kaitse ja Taastamise ning Kalapüügi Reguleerimise Valitsus), Metsamajanduse Peavalitsust, Jahindusinspektsiooni, Mereinspektsiooni ja Looduskaitse Inspektsiooni.

1997. aastal nimetati tollane Looduskaitse Inspektsioon Keskkonnainspektsiooniks. Viimane suurem reorganiseerimine oli 1999. aastal, kui liideti Keskkonnainspektsioon ja Mereinspektsioon. Ühendatud asutuse nimetuseks jäi Keskkonnainspektsioon.

**KESKKONNAINSPEKTSIOONI MISSIOON ON TAGADA
LOODUSKESKKONNA SÄÄSTLIK KASUTAMINE LÄBI
TÕHUSA JÄRELEVALVE KESKKONDA MÕJUTAVA
TEGEVUSE ÜLE.**

Struktuur

Keskkonnainspektsiooni koosseisu kuuluvad Tallinnas paiknev keskus ja seitse piirkondlikku osakonda – Harjumaa, Järvamaa, Läänemaa, Pärnumaa, Tartumaa, Virumaa ja Võrumaa osakonnad. Piirkondlike osakondade, v.a Harjumaa osakonna, alluvuses on maakondlikud bürood.

2004. aasta suurenes koosseis 16 töötaja võrra ehk 6,7 %. 2004. aasta 31. detsembri seisuga oli KKI-s töötajaid kokku 240 ja keskmine vanus 43,67. →

Järelevalvega oli 240 teenistujast otseselt seotud 160. Osakondadest on kõige suurem Võrumaa osakond 30 teenistujaga ja kõige väiksem Järvamaa osakond 18 teenistujaga.

Andes ülevaadet KKI ametnikkonnast, tuleb esmalt käsitleda ametnike ja teenistujate mõistet. Avaliku teenistuse seaduse järgi jagunevad teenistujad ametnikeks, koosseisuvälisteks teenistujateks ja abiteenistujateks. Ametnikud jagunevad omakorda kõrgem- ja vanemametnikeks.

Vanemametnike gruppi kuuluvad kõik inspektorid (sh vanem- ja juhtvinspektor), spetsialistid, vanemspetsialistid, raamatupidajad. Abiteenistujateks on koristajad, valvurid, majahoidjad. Kuna inspektorite arv moodustab kõige suurema osa kõigist teenistujatest, on **jooniselt 1** näha, et vanemametnike arv on oluliselt suurem.

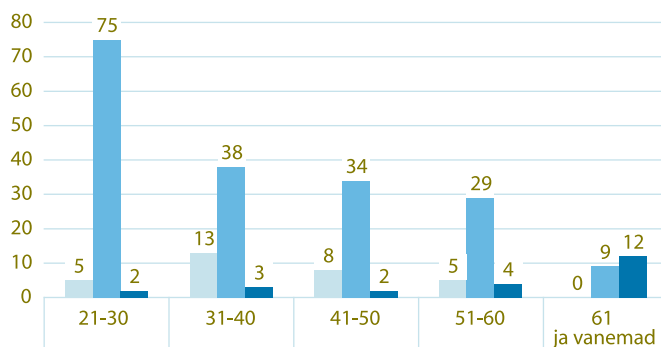
Vanuselisel on nii kõrgemate ametnike kui ka vanemametnike seas valdav osa alla 40-aastased teenistujad ning abiteenistujad on valdavalt üle 50-aastased.

Rääkides soolisest jagunemisest ning võrreldes KKI-d üldise avaliku teenistusega, võib 2003. aasta avaliku teenistuse aastaraamatust näha, et enne 2003. aastat muutus avalik teenistus küllaltki ühtlases suunas naistekesksemaks ehk avalikus teenistuses töötas oluliselt rohkem naisi kui mehi. Nüüdseks on see tendents stabiliseerunud. KKI-s oli siiani vastupidi. Kuni 2004. aasta alguseni oli KKI-s mehi pea poole võrra rohkem kui naisi (naisi 36,6 % ja mehi 63,4 %). 2004. aasta lõpu andmed näitavad, et naiste osakaal on hakanud tasapisi suurenema (naisi 39,1 % ja mehi 60,9 %).

Mehi on rohkem ka kõrgemate ametnike seas. Ainult 21-30-aastaste vanusegrupis on rohkem naisi kui mehi, aasta varem polnud selles vanusegrupis veel ühtegi naist. Alates üle 30-aastaste vanusegruppides on kõrgemate ametnike hulgas mehed endiselt suures ülekaalus. ●

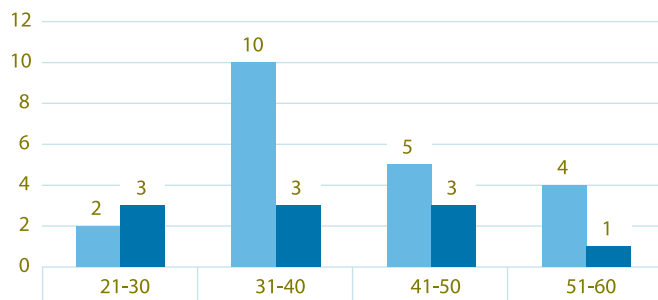
JOONIS 1 → KKI TEENISTUJATE JAGUNEMINE AMETNIKE GRUPPIDEKS

Kõrgemad ametnikud
Vanemametnikud
Abiteenistujad

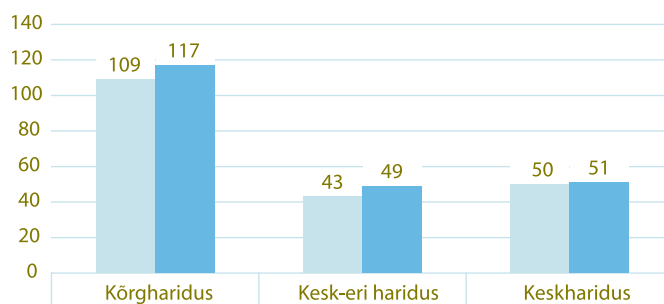
JOONIS 2 → MEESTE JA NAISTE OSAKAAL NING VANUSELINE JAOTUS KÕRGEIMATE AMETNIKE GRUPIS, 2004

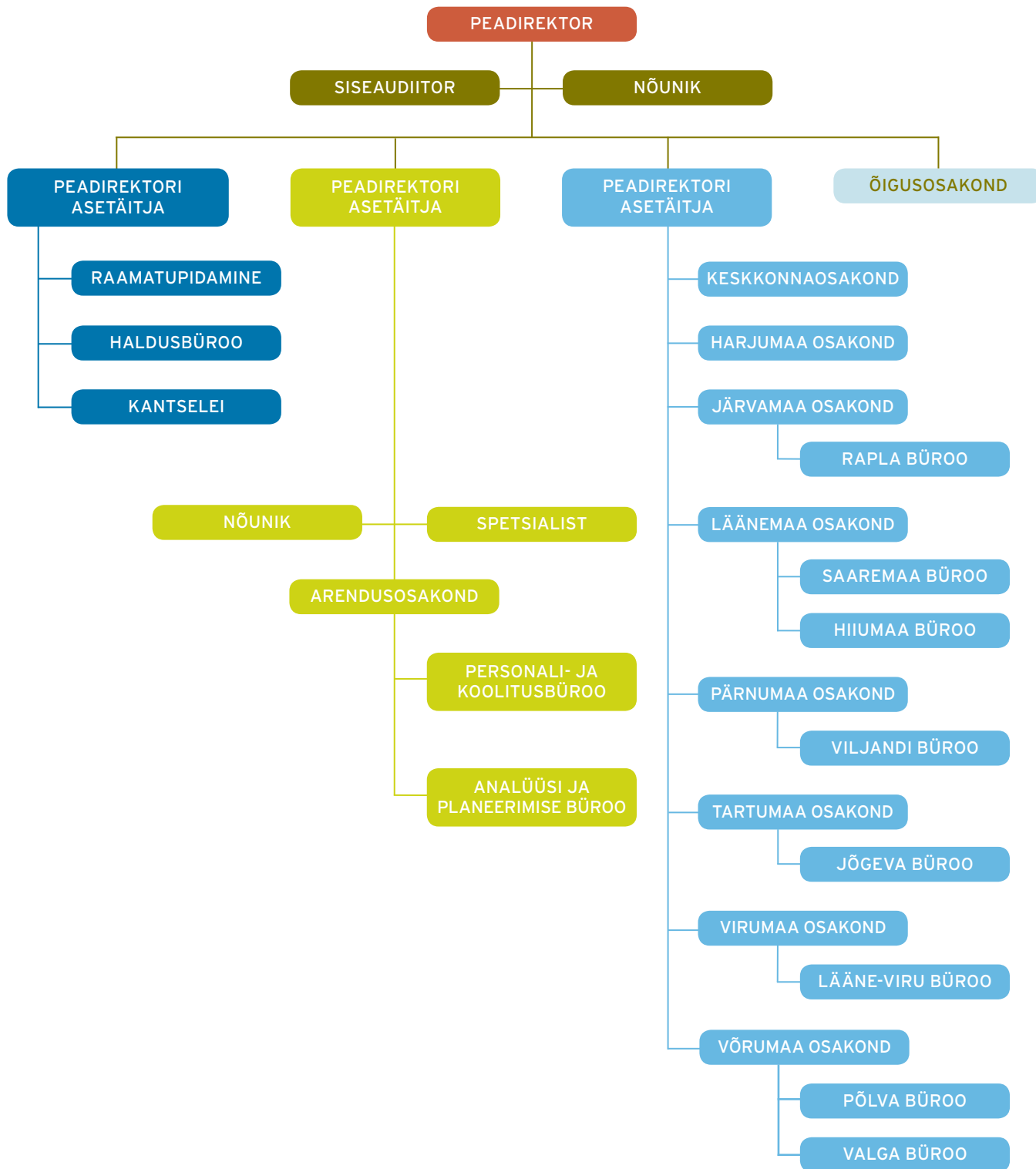
Mehed
Naised

JOONIS 3 → AMETNIKE JAOTUS HARIDUSTASEME JÄRGI, 2003 JA 2004 (AMETNIKE HULKA EI KUULU ABITEENISTUJAD)

2003
2004

Keskkonnakaitse erinevates valdkondades

Keskkonnajärelevalve on aasta-aastalt tõhustunud. Alates 2000. aastast on suurenenud avastatud keskkonnavalaste rikkumiste ja trahvitud isikute arv, samuti trahvide kogusumma ja keskmine trahvisumma rikkumise kohta. Positiivseks tulemuseks on keskkonnakahjuga rikkumiste arvu ja keskkonnale tekitatud kahju vähenemine.

KESKKONNAJÄRELEVALVE ÜLDNÄITAJAD, 2000-2004

Aasta	2000	2001	2002	2003	2004
Rikkumiste arv	8 767	11 003	12 687	13 569	14 057
Trahvitud isikute arv	3 604	4 597	4 440	5 052	5 600
Trahvisumma (mln kr)	2,4	3,2	4,3	6,3	6,2
Keskmine trahvisumma (kr)	669	701	963	1 246	1 108
Kriminaalvastutusele võetud isikute arv	366	334	112	91	145
Keskkonnakahjuga rikkumiste arv	1 603	1 068	897	768	737
Keskkonnakahju (mln kr)	123,8	109,3	128,7	81,8	73,4

Alates 2000. aastast on keskkonnavalaste rikkumiste arv kasvanud. 2004. aastal registreeriti 14 057 rikkumist. Kahel varasemal aastal oli rikkumiste arv 13 000 piiril.

Süüdlaste tabamine ja vastutusele võtmine on paranenud, mida näitab trahvitud isikute arvu pidev suurenemine. 2004. aastal trahviti 5600 isikut.

Trahvide kogusumma ja keskmine trahvisumma ühe rikkumise kohta on aasta-aastalt suurenenud. 2004. aastal määrati trahvideks 6,2 miljonit krooni, seda on kaks ja pool korda rohkem kui 2000. aastal. Trahvisumma, samuti keskmine trahvisumma oli kõige suurem 2003. aastal.

Aastast 2000 on kriminaalvastutusele võetud isikute arv vähenenud. 2000. aastal võeti kriminaalvastutusele 366 isikut, 2004. aastal 145. Kolme viimase aasta näi-

tajate võrdlusest näeme, et 2004. aastal suurenes kriminaalvastutusele võetud isikute arv. Selle põhjuseks on, et aastatetagused rikkumised on kohtutes lahenduseni jõudnud.

Positiivse suunana võib välja tuua, et keskkonnakahjuga rikkumiste arv ja keskkonnale tekitatud kahju kogusumma on aastatega vähenenud. Kui 2000. aastal hinnati keskkonnale tekitatud kahju suuruseks ligi 124 miljonit krooni, siis 2004. aastal 73,4 miljonit krooni.

Valdkondade kaupa on rikkumiste arv, trahvisummad ja keskkonnakahju suurus erinevad, samuti on erinevad järelevalvega seotud probleemid. Järgnevalt annamegi ülevaate peamistest keskkonnajärelevalve valdkondadest. 2003. ja 2004. aasta õigusrikkumiste statistilised koondandmed – rikkumised valdkonniti ja maakonniti – on toodud aastaraamatu lõpus. ●

Metsakaitse

Andrus Simson → Keskkonnainspektsiooni Virumaa osakonna juhataja

Mets on üks meie tähtsamaid taastuvaid loodusvarasid. Metsal on nii keskkonnavaline, majanduslik, kultuuriline kui sotsiaalne väärtus.

Kas inimene oskab hinnata olukorras, kus puitu kasutatakse üha enam ja enam, oma rolli metsa püsimise tagamisel? Kas inimene oskab säästa ja kaitsta metsa kui suurt mitmekesisist tervikut, nägemata selles ainult puidust saadavat tulu?

Eesti metsasus on üle 49 %. Metsamajanduses ja puidutöötlemises on rakendust leidnud üle 30 000 inimese ning see arv tõuseb pidevalt. Toorpuidu puuduses vaevlevad tööstusettevõtted on sunnitud ostma puitu sisse naaberriikidest, et tagada tootmine. Kas see on

märk, et Eestis on puit otsa saamas või on seda mõjutanud tõhustunud järelevalve, mis on pidurdanud illegaalse puidu liikumist, või on tõusnud teadlikkus metsa majandamisel, sest ebaseaduslike ja üleraiete arv väheneb pidevalt?

Kõrged ümarpuiduhinnad ja valitsev varimajandus soodustasid veel aastaid tagasi hankima ja varuma puitu ebaseaduslikul teel ning saama sellest hiigelkasumeid, mõtlemata sellele, mis saab tulevikus. Kas praeguseks on muutunud metsaomanike mõtteviis või on muutunud puiduturul valitsev majanduslik situatsioon? Kas kõik on ikka nii mustades värvides, kui metsavarguste osakaal on juba pea olematu? Kas midagi on muutumas või juba muutunud? →

METSARIKKUMISED, 2000-2004

Aasta	2000	2001	2002	2003	2004
Rikkumiste arv	2 267	1 975	1 722	1 761	1 480
sh ebaseaduslike raiete arv	1 793	1 089	837	689	544
Trahvitud isikute arv	884	884	826	956	833
Trahvisumma (mln kr)	0,8	0,8	1,1	1,3	1,1
Alustatud kriminaalmenetluse arv	*	*	568	473	371
Ebaseaduslikult raiutud puidu maht (tuhat tm)	172	141	127	112	92
Keskkonnakahju (mln kr)	117	106	97	74	67

* andmed puuduvad

Keskkonnainspeksioon avastas ja võttis menetlusse 2003. aastal 1767 metsandusalast õigusrikkumist. Karistati 1052 isikut trahviga kogusummas ligi 1,4 miljonit krooni. Keskkonnale tekitati ebaseadusliku tegevusega, eelkõige ebaseaduslike metsaraiete näol kahju üle 74 miljoni krooni.

2004. aastal on numbrid mõnevõrra tagasihoidlikumad. Kokku võeti menetlusse 1480 antud valdkonna õigusrikkumist. Karistati 893 isikut trahvisummas üle ühe miljoni krooni. Keskkonnakahju ulatus üle 66 miljoni krooni. Keskkonnale tekitatud kahjudega õigusrikkumiste arv langes 486 juhtumilt 432-le.

Üldsuund on rikkumiste arvu ning keskkonnale tekitatud kahjusumma vähenemise poole, seega on olukord kohati paranenud. Tõusutendentsi näitab trahvisummade suurenemine. Suhtumine metsandusalastesse rikkumistesse on karmistunud ning suuremat tähelepanu pööratakse väärtegudele, mis on seotud eelkõige ümarpuidu ebaseaduslike ja mittekorrektsete tehingutega, metsakaitse eeskirjast mittekinnipidamise ning metsa tulekaitse ja hoiualadel kehtestatud piirangute eiramisele. Neist esimese vastu tunneb suurenevat huvi ka Maksu- ja Tolliamet.

2003. aasta lõpus otsustas keskkonnaminister oluliselt tugevdada metsandusalast järelevalvet. Keskkonnainspeksiooni loodi juurde uued töökohad, mis täideti ainult metsanduslikku järelevalvet silmas pidades, maakondades suurendati metsainspektorite arvu. Tulemuseks oli senisest veelgi tõhusam järelevalve antud valdkonnas, mis väljendub maakondades vähenenud keskkonnakahjudega õigusrikkumistes.

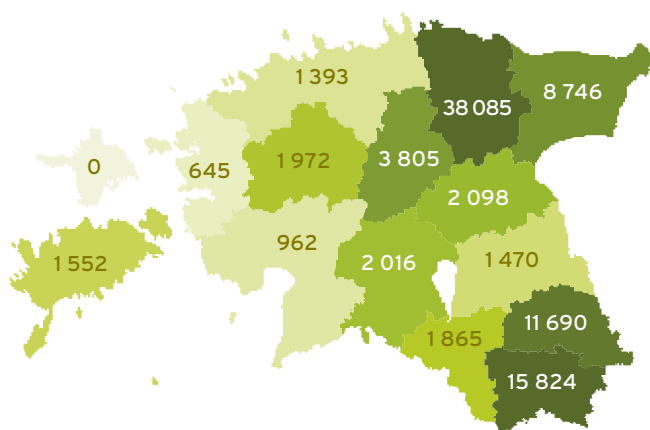
Statistiliselt vajab lahtikirjutamist kindlasti asjaolu, et 2004. aastal avastatud metsandusalaste õigusrikkumiste koguarv sisaldab ka ebaseaduslikke metsaraieid, mis pandi toime aastatel 2000 – 2002. Just see on põhjuseks, miks Lääne-Virumaal tõusis 2004. aastal keskkonnale tekitatud kahjuga kriminaalasjade arv 2003. aastaga võrreldes 49 juhtumilt 94-le.

Siinkohal analüüsin põhjusi, miks ei avastatud neid ebaseaduslikke metsaraieid nende teostamisel. Kindlasti saab välja tuua suurest töökoormusest tingitud ressursinappuse ning asjaolu, et prioriteetseteks maakondadeks olid metsajärelevalves Ida-Viru ja Põlva maakond, kus keskkonnale tekitatud kahjude suurus on nüüdseks pea poole võrra vähenenud. Prioriteetsed maakonnad olid ka Võru ja Valga. Kõigis nimetatud maakondades oli ebaseaduslike raiete arv aastaid väga kõrge.

Kui tuua midagi või kedagi eeskujuks antud valdkonnas, siis on see Hiiumaa, kus metsandusvaldkonnas puuduvad keskkonnakahjuga õigusrikkumised.

2004. aastal analüüsiti olukorda ning vaadati üle ja muudeti ressursse maakondades.

EBASEADUSLIKE RAIETE MAHT (TIHUMEETRITES), 2004

Peamised probleemid järelevalves

Keskkonnainspeksioonile ei saa kunagi panna nn lapsehoidja rolli. Me ei saa seada iga metsaomaniku või saamehe selja taha järelevalveametnikku valvama. Oma kohustused on igal metsaomanikul, eelkõige metsaseadusest tulenevalt. Ta on kohustatud seadustest kinni pidama ning tahtliku eksimise eest vastutama. Metsaomanikul on õigus oma metsa majandamiseks nõu küsida, et ta ei rikuks metsa ja loodetud kasu asemel ei tekiks hoopis kahju.

Millist osa metsas tehtavatest raietest suudab Keskkonnainspeksioon kontrollida, kui sellele lisandub veel keskkonnale tekitatud kahjude määramine, mõõtetööd looduses ja sellele järgnevad kameraaltööd kahjude hindamise näol? Tihti tuleb juba teostatud kahjumääramine uuesti läbi viia, kas muutuva seadusandluse või menetluses ilmnenu asjaolude pärast. Keskkonnakahjude määramise alused on muutunud alates 1998. aastast vähemalt neljal korral.

Veelgi täpsemaks ja seega mahukamaks ja aeganõudvamaks on muutunud õigusrikkumiste menetluste üldine käik. Mõneti murelikuks teeb asjaolu, et ebaseaduslikud metsaraied on oma suurusjärgult muutunud küll väiksemaks, aga kiiremaks. Tavaline ebaseadusliku metsaraie suurusjärg oli näiteks Lääne-Virumaal 1 kuni 1,3 hektarit ning mahult 150 – 200 tihumeetrit. Tänapäeva tehniliste võimaluste juures kestab selline metsalõikus ühe ööpäeva ning teise ööpäeva lõpuks on raiutud metsamaterjal juba ära transporditud.

2003. aasta lõpus võeti vastu otsus, et koostöös politseiga hakatakse kriminaalasja uurimisel asitõenditena võtma hoiule metsavargustel ja ebaseaduslikel raietel kasutatavat metsatehnikat. Kriminaalasja tõttu parklas seisva vaatlemisele kuuluva masina liisingumaksud jätavad omaniku loodetud tulust ilma. Selline otsus ja tegutsemisviis oli menetlustoimingute kvaliteedi tagamisel paratamatu. Nagu praktika näitas, oli see tõhus mõjutusvahend, mis suunas nii mõnegi metsa ülestõõtaja enne tööde alustamist veenduma tehingu õigsuses, et vältida hilisemat majanduslikku kahju. Tehingud muutusid seaduslikeks ja metsatöödel peeti kinni õigusnormidest.

Ka ebaseadusliku puidu legaliseerimisele ehk „pikapuuraieid” on Keskkonnainspeksioon koos prokuratuuriga vasturohtu leidnud.

Suuremat tähelepanu tuleb pöörata metsaomanike nõustamisele. Kui riigimetsas töötavad valdavalt oma eriala professionaalid, siis mõne erametsaomaniku suhtumine talle kuuluvasse metsa on kahjuks suisa vaenulik. Kasutusele on võetud petmine ja valelikkus kasvava metsa raiete planeerimisel, millega eksitatakse omakorda selle valdkonna planeerimise eest vastutavaid ametnikke ja järelevalvetöötajaid.

SEADUSELE MITTEVASTAV HARVENDUSRAIE

KORISTAMATA UUENDUSRAIELANK

Kuidas järelevalvet tõhustada?

Lahenduseks on kindlasti operatiivsuse tõstmine, tänapäevase ja moodsa infotehnoloogia kasutamine, mis omakorda eeldab keskkonnateenistuste ja Keskkonnainspeksiooni ühtset andmebaasi. Keskkonnainspeksioon arendab praegu nn liikuvate töökohtade loomist, mis annaks paremad võimalused lahendada olukordi kohapeal.

Oluliselt peaks järelevalve tööd lihtsustama uus väljatöötamisel olev metsaseadus, mille töögrupis osaleb ka Keskkonnainspeksioon.

Keskkonnainspeksiooni valitud suund metsanduse järelevalve paremaks korraldamiseks on andnud häid tulemusi. Tõhusamaks peab muutuma erinevate ametkondade koostöö antud valdkonna õigusrikkumiste uurimisel ning süüdlaste vastutusele võtmisel.

Kindlasti tuleb kasuks mõtteviisi muutumine – iga maanteel liikuv puidukoorem ei ole saanud ebaseaduslikul teel või varastatud. Nii riigile kui ka suurele hulgale erametsaomanikele on õige metsa majandamine auasi ja maharaiutud puu asemele istutatakse kevadel kindlasti uus. ●

Kalakaitse

Indrek Ulla → Keskkonnainspektiooni keskkonnaosakonna juhataja

Olgugi, et kalavarude puhul on tegu taastuva loodusvaraga, peab sellega säästlikult ümber käima, et tagada kalavarude säilimine mitte ainult täna, vaid ka aastate pärast.

Kuigi püügiobjektiks on vaid väike osa Eestis esinevatest kalaliikidest, vajavad kaitset inimtegevuse eest kõik.

Kala püütakse nii ärilisel kui ka harrastuslikul eesmärgil. Kui lubada kala kontrollimatult püüda, võib ühel päeval tekkida olukord, kus kalamehed peavad oma püügivahendid muuseumi viima või maha müüma, sest kalavarude ülekasutamise tõttu on see loodusressurs tugevasti kahjustatud.

Järelevalve

Kalandusjärelevalve võib püügiviiside ja kontrolli objektide alusel jaotada järgmiselt:

- harrastuspüügi järelevalve;
- rannapüügi järelevalve;
- järelevalve kalalaevade tegevuse üle;
- järelevalve kalapüügi üle kaitsealadel;
- vähipüügi järelevalve;
- kalapüügi seonduvate andmete, sh kala ostu ja müügi kontroll.

Territoriaalselt hõlmavad loetletud järelevalve harud nii merd, rannikuala kui ka siseveekogusid, kattes nii kogu Eestit.

Muutused kalanduses

Kalapüügi valdkonda reguleerib peamiselt kalapüügi-seadus ja selle alamaktid. Kalapüügieeskirjaga on reguleeritud püügivahenditele kehtestatud nõuded, püügiviisid, kalapüügi keeluajad ja -kohad ning palju muud, mida kalapüügil tuleb arvestada. Kalapüügi seonduvate andmete edastamise kord kehtestab üksikasjalikud nõuded, mida tuleb täita kala püügi, esmakokkuostu, transportimise ja/või töötlemise kohta andmete esitamisel.

Eelkõige varude olukorrast sõltuv kalandussektor on pidevas muutumises, mis nõuab paindlikkust ka järelevalvajatelt.

Kalandusele oli 2004. aasta suurte muudatuste aasta. Muudatused tulenesid peamiselt Euroopa Liiduga ühinemisest ning muudatustest õigusaktides. Üheks suuremaks muudatuseks oli harrastuslikul kalapüügil püütud kala müümise ja ostmise keelustamine. 2004. aastal muudeti kalapüügi seadust, millega kaotati piiratud kalapüügi õigus, mis oli senini andnud eelkõige rannaküla elanikele võimaluse tegeleda kalapüügi piiratud arvu kutseliste kalapüügivahenditega (peamiselt nakkevõrkudega). Need muudatused tõid kaasa ka õigusrikkumiste arvu mõningase tõusu.

Kui varem tehti väljaspool Eesti jurisdiktsiooni olevat veelal järelevalvet peamiselt kalalaevadele paigaldatud satelliitjälgimissüsteemi abil ja laevadel viibivate vaatlejate edastatud andmete põhjal, siis nüüdseks on vahetute järelevalvetoimingute osakaal suurenenud. →

EL-iga liitumisel tekkis Eestil kohustus ja ühtlasi võimalus saata inspektoreid kalakaitseriididele väljaspool Eesti jurisdiktsiooni olevale veelale, kuhu Eestile on eraldatud kalapüügikvoot. Eesti inspektorid patrullivad EL-i laeval Loode-Atlandi püügipiirkonnas, kus Eesti lippu kandvad kalalaevad tegelevad peamiselt krevetipüügiga. Nimetatud püügipiirkond kuulub Loode-Atlandi Kalandusorganisatsiooni NAFO (*Northwest Atlantic Fisheries Organization*) reguleeritud veela alla.

Järelevalve on muutunud aastatega operatiivsemaks, mida on võimaldanud kasutusele võetud uued seadmed ja tehnoloogiad. Üha enam kasutatakse järelevalves kõikvõimalikke infoallikaid: kalapüügilubade andmebaas, kalapüügi infosüsteem, kalalaevade jälgimissüsteem, kalalaevade sadamasse tuleku register jms.

Üldised tendentsid

Kalapüügi valdkond on olnud läbi aastate üheks suurema rikkumiste arvuga keskkonnavaldkonnaks, kus kasvutendents on viimastel aastatel pidev. 2003. aastal pandi Keskkonnainspektiooni registreeritud 8256 õiguserikkumisest 3891 toime kalapüügi valdkonnas, 2004. aastal olid vastavad arvud 7526 ja 3910.

Rikkumiste rohkuse üheks põhjuseks on kindlasti see, et kalandusega tegelevate isikute arv on väga suur. Näitena võib mainida, et talvisel ajal võib korraga siseveekogudel olla kalastamas ligi 3000 kalastajat. Neile lisandub veel umbes 2000 rannikualadel kalapüügiga tegelevat inimest, kellest suurem osa harrastuskalurid.

Aastate võrdluses on näha, et aastal 2001 kasvas avastatud rikkumiste arv hüppeliselt. Ka järgnevatel aastatel on see number pidevalt suurenenud. Rikkumiste arv sisaldab nii avastatud rikkumisi kui ka selgusetu kuuluvusega ning keeluaegadel või -kohtades püügilt eemaldatud püügivahendid.

Igal aastal esineb lahendamata juhtumeid. 2004. aastal ei jõudnud karistuseni 1961 registreeritud rikkumist, rikkujat polnud võimalik tuvastada.

Positiivse muutusena võib tuua olulise ja suure keskkonnakahjuga juhtumite puudumise 2004. aastal, mille menetlemiseks näeb seadus ette kriminaalaja alustamise. Kuigi rikkumisi, millega kaasnes keskkonnakahju, oli eelnenud aastatega võrreldes rohkem, on üldine kahjusumma jäänud peaaegu samaks. See tähendab, et ühe rikkumisega looduskeskkonnale tekitatud kahju suurus on siiski vähenenud.

Enamlevinud õigusrikkumised

Tüüpilisemateks rikkumisteks kalanduses on püügiandmete erinevus tegelikkuses püütud kala kogustest ja lubatust suurema arvu püügivahendite püügile asetamine. Esimesel juhul märgitakse püügipäevikusse väiksemad kalakogused, kui tegelikkuses püüti. Paljude püüdjate peamiseks huviks on võimalikult suur kalasaak ja võimalus püüda terve aasta, millega kaasneb majanduslik tasuvus.

KALAPÜÜGI JÄRELEVALVE, 2000-2004

Aasta	2000	2001	2002	2003	2004
Rikkumiste arv	2 479	3 333	3 433	3 891	3 910
Trahvitud isikute arv	1 443	2 107	1 937	1 597	1 949
Alustatud kriminaalmenetluste arv	6	3	6	6	0
Keskmine trahvisumma (kroonides)	465	413	576	972	884
Keskkonnakahjuga rikkumiste arv	123	121	213	161	231
Keskkonnakahju (mln kr)	0,5	0,5	1,8	0,7	0,5

Suur probleem on röövpüük: kalapüük loata, keelatud kohas või selliste kalaliikide püük, mille püüdmine on antud ajal või kohas keelatud.

Rikkumisi esineb ka kala käitlemisel ja töötlemisel. Peamised rikkumised on seotud kalade päritolu nõuetega. Kala päritolu tõendavaks dokumendiks võib olla kala esmakokkuostukviitung, kala üleandmisdeklaratsioon või kala transpordidokument, millele peab olema kantud kalapüügiloa number ja selle omanik, kala →

vastuvõtnu või transportija andmed ning loomulikult peab tõendav dokument kajastama kala koguseid kalaliikide kaupa.

Kalapüügirikkumised maakonniti

Kalapüügiga seotud rikkumiste arv maakondades on erinev, kuid rikkumiste sisu poolest on palju sarnaseid piirkondi. Näiteks on võrreldavad Ida-Virumaa, Tartumaa ja Pärnumaa, sest seal toimub talvisel perioodil intensiivne harrastuspüük sikutitega. Praktika on näidanud, et mida suurem on püüdjate arv veekogul, seda suurem on tõenäosus, et keegi kalastajatest on asunud kalastama püügiõigusega. Sellisteks rikkujateks on nii kohalikud kalastajad kui ka turistid, kel tihtipeale napib teadmisi kohalikest püüginõuetest.

Vastupidiselt sikutiga püüdjate arvukusele on kutselisi kalureid tunduvalt vähem ja see annab parema võimaluse neid kontrollida. Reeglina on kutseline kalur kohusetundlikum ja teadlikum seadustest, sest kalapüük on tema peamine elatusvahend, ta tegeleb püügiga aasta läbi ja tunneb rohkem oma elukutsega seotud nõudeid. Õiguse kutseliseks kalapüügiks annab kalapüügiluba, mis võib olla kalalaeva kalapüügiluba või kaluri kalapüügiluba. Kutselise püügi vahenditega tohib püüda ettevõtjana äriregistrisse kantud isik, kelle tegevusalaks on kalapüük.

Peipsi järv

Peipsi (koos Lämmi- ja Pihkva järvega) on suurim ja enim püügivõimsusega koormatud siseveekogu Eestis. Peipsil avastatud kalapüügiga seonduvate rikkumiste osatähtsus on Eesti teiste veekogudega võrreldes 25 %. Keskkonnale tekitatud kahjust moodustab Peipsi osatähtsus 37 %. Peipsi järvest püütavad kalaliigid (peamiselt koha ja ahven) on suhteliselt hinnalised ja ahvatlus nende ebaseadusliku püügiga kasu lõigata suur.

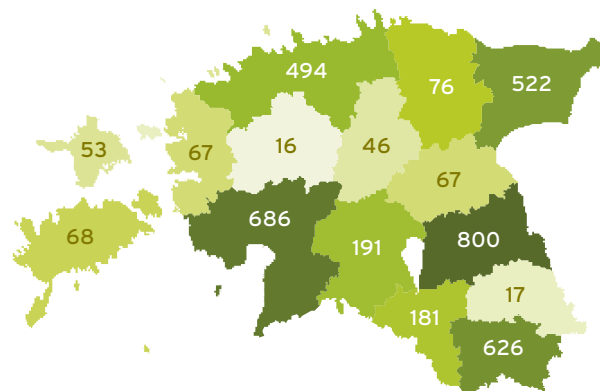
PEIPSIL REGISTREERITUD KALAPÜÜGI RIKKUMISTE OSATÄHTSUS EESTI TEISTE VEEKOGUDEGA VÕRRELDES, 2004

PEIPSIL REGISTREERITUD KALAPÜÜGI RIKKUMISTEGA KESKKONNALE TEKITATUD KAHJU OSATÄHTSUS EESTI TEISTE VEEKOGUDEGA VÕRRELDES, 2004

KALAPÜÜGINÕUETE RIKKUMISTE ARV MAAKONNITI, 2004

Vähipüük

Eesti on Euroopas üks väheseid riike, kus on looduslikult säilinud jõevähk. Kuid ebasoodsad ilmastikutingimused ja haigused on valusalt mõjutanud ka Eesti vähivarusid. Arvestatav looduslik populatsioon on jäänud alles vaid Saaremaale, kus teadlased on vähkide arvu hinnanud 300 tuhandele.

2002. aastal oli vähipüügi ja -müügiga seotud rikkumisi 15. Aasta varem oli Eestis vähipüük keelatud, kuna suvi ja talv olid vähivarudele ebasoodsad.

Alates 2002. aastast oli vähivarudele püügikoormus järsult suurenenud, kuna jõevähist oli saanud hea äriartikkel. Kokkuostjad maksid vähi eest väga kõrget hinda ning selle tulemusena kasvas ebaseaduslik vähipüük.

Ühe võimalusena nähti olukorra parandamiseks sulgeda ebaseaduslik turg ning kalapüügiseadust täiendati sätetega, mis keelasid jõevähi müügi ja ostu.

Vähivarude säilitamiseks lubatakse vähki püüda vaid väga lühikesel perioodil aastast, püügiks väljastatakse piiratud arv vähipüügilube.

2004. aasta juunis oli Saaremaa kohalikus ajalehes jõevähi ostukuulutus, kus pakuti elusa vähi eest väga kõrget hinda. See oli signaaliks keskkonnakaitseinspektoritele, et on algamas ebaseaduslik vähkide püük ja müük. Põhjaliku ja ajamahuka töö tulemusena sai kavandatu – kokkuostja tabamine – teoks. Ebaseadusliku kokkuostja kinnipidamine koos asitõenditega kuni asja lõppemiseni Tallinna Ringkonnakohtus võttis aega seitse kuud. Keskkonnainspektiooni otsused tunnustati juriidiliselt õigeks ja vähid konfiskeeriti. Kokkuostja mõisteti süüdi. ●

Jahijärelevalve

**Mait Tint →
Keskkonnainspektsooni
keskkonnaosakonna
vaneminspektor**

Kui meie ammustele esivanematele oli jahipidamine ellujäämiseks vajalik tegevus, siis tänapäeval on see eelkõige vaba aja veetmise ja loodusega suhtlemise viis. Jahipidamine ei ole enam tegevus, mille abil hangitakse endale põhiline igapäevane toit või kehakate. Samuti pole jahipidamine meile vältimatult vajalik enda ega kariloomade kaitseks.

Jahiulukite arv on Eestis piiratud. See on seadnud niimetatud varu kasutamisele kindlad reeglid ja nende järgimisele kontrolli, et jahiloomi jätkuks ka tulevikus ega halveneks ulukite elutingimused.

Eestis kuuluvad jahiulukite hulka loomaliigid, kellele jahipidamine on tavapärane, sajanditepikkuste traditsioonidega, pole vastuolus jahipidamise heade kommetega ning on loomakaitse seisukohalt aktsepteeritav. Kokku on Eesti jahiulukite nimestikus 55 liiki. Neist seitse: karu, hunt, ilves, metssiga, põder, hirm ja metskits on suurulukid. Ülejäänud jahiulukite hulgas on 11 liiki imetajaid, lisaks veel 37 liiki linde.

Aasta 2003 oli Eesti jahindusele eriline seetõttu, et 1. märtsil 2003 jõustus uus jahiseadus. Kuni nimetatud ajani kehtis 1994. aastal kehtestatud jahikorralduse seadus.

Jahiseadus reguleerib jahiõiguse olemuse, jahiulukite ja jahimaa kasutamise, kehtestab jahipidamise korralduse ning jahiulukite kaitse abinõud. Seaduse alusel on kehtestatud hulk alamakte, millest olulisim on jahieeskiri, millega on määratud jahiulukite küttimisajad, -viisid, jahipidamise ja -ohutuse nõuded, jahipidamise eritingimused ning suuruluki küttimiseks laskekatse tunnistuse saamise kord ja arvestus.

Samuti on jahiseaduse ja -eeskirjaga reguleeritud, kellel on õigus jahiulukite varu kasutada. Eestis on selleks isik, kellel on kehtiv jahitunnistus ja luba vastavat ulukit küttida. Kuna jahitunnistuse omamine eeldab selle saamiseks katsete sooritamist ja rahalisi kulutusi, on

alati olnud inimesi, kes on püüdnud ja püüavad ulukeid jahtida ilma jahitunnistuse või -loata.

Enamasti teostavad jahijärelevalvet metsainspektorid, kes metsamaadel toimuva kontrollimisel saavad valvata ka jahipidamise seaduslikkuse üle. Samuti teevad järelevalvet jahipidamise üle loomakaitse, klassikalise looduskaitse või kalakaitse inspektorid.

JAHINDUSE JÄRELEVALVET TEEB AINSANA KESKKONNAINSPEKTSIOON. INSPEKTSIOON ON VASTAVALT JAHISEADUSELE JAHIALASTE VÄÄRTEGUDE AINUS KOHTUVÄLINE MENETLEJA.

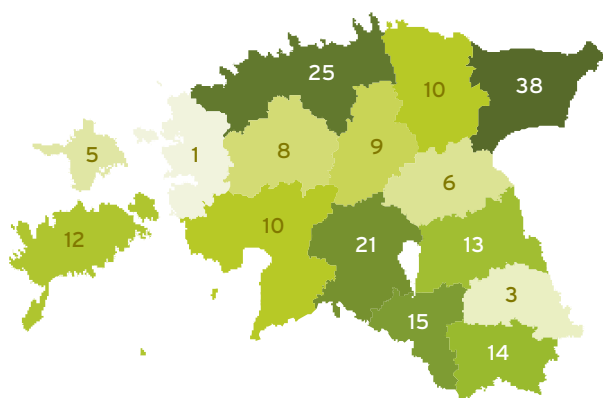
Jahialased rikkumised

Jahivaldkonna õigusrikkumiste osakaal üldisest keskkonnavalase õigusrikkumiste koguarvust on olnud aastatel 2003 – 2004 suhteliselt väike – vaid 3 %. Sellise taseme juures on see püsunud ka eelnevatel aastatel, seega on olukord valdkonnas stabiilne. Kui aastal 2001 pöörasid inspektorid oma põhitähelepanu jahimeeste jahilubade tähtaegse tagastamise nõude kontrollimisele, ja valdava osa rikkumistest moodustasidki selle nõude rikkumised, siis järgnevatel aastatel on keskkonnakaitseinspektorid keskendanud oma tähelepanu rohkem jahimaaal toimuvale.

Aastatel 2003 – 2004 panid jahitunnistust omavad isikud enamasti toime alljärgnevaid rikkumisi:

- jahipäeva algul jäeti jahiluba avamata;
- jahipäeva lõppedes või suuruluki tabamisel või haavamisel ei suletud jahiluba kehtestatud korra järgi ega tehtud sellele uluki haavamise kohta märkust;
- jahipidamisel väljuti oma jahipiirkonnast;
- jahiluba omades kütiti ulukit jahiloale mittemärgitud jahipiirkonnast;
- rikuti ühisjahi- või jahiohutuse nõudeid;
- jäeti tähtajaks tagastamata jahiluba;
- eirati maaomaniku kehtestatud nõudeid. →

JAHIRIKKUMISTE ARV MAAKONNITI, 2004

Uudse rikkumisena võibki välja tuua aastail 2003 – 2004 maaomaniku kehtestatud nõuete eiramise. Vastavalt jahiseadusele tuleb jahipiirkonda kasutataval jahimeestel täita maaomanike kehtestatud tingimusi ala kasutamiseks. Kui maaomanik on oma maal jahipidamise keelanud, ei tohi seal jahti pidada. Varasemal ajal, kui kogu maa kuulus riigile, võisid jahimehed nende kasutusse antud maal jahti pidada selle omandilisele kuulumisele mõtlemata. Nüüd, mil paljud maad on eraomandis, peavad jahimehed oma tegevuse ümber kujundama ja aru saama, et maaomanike nõudmistega tuleb arvestada. Arusaamade muutumiseks on vaja aega.

Juhtumid, kus jahiulukit kütiti ilma jahiloata, on jahimeeste seas jäämas järjest harvemaks. Selliste rikkumiste suhteliselt väikse arvu põhjus on kindlasti peale Keskkonnainspektsiooni tõhustunud kontrolli ka asjaolul, et jahiseltsid on jahiseaduses antud õiguse alusel asunud otsustavalt ise oma liikmeid kontrollima, samuti on seltsid asunud tõhusalt valvama oma maal elavat ulukkonda. Nimelt sõltub jahiseltsi jahivõimalus nende kasutada antud jahipiirkonnas just jahiulukite rohkest ja stabiilsest arvukusest ning seltsi seadusekuulekast tegevusest.

Paraku esineb siiski salaküttimist. Jahipidamisõiguse ja -loata uluki küttimise juhtumite arv ei ole küll suur, kuid nendel kasutatavad ulukite tabamise meetodid on loomadele piinu tekitavad ja kohati ka üldohtlikud, nagu silmused, lõksud.

Jahirikkumised on valdavalt väärteod

Avastatud jahirikkumised on valdavalt väärteod ning kuritegude osakaal on vaid 1 – 2 %. Kas jahirikkumist menetletakse väärteo või kuriteona, oleneb keskkonnale tekitatud kahju suuruselt. Enamik rikkumisi on väärteod. Kuriteona käsitletakse rikkumist, millega on tekitatud keskkonnale oluline kahju ehk need on juhtumid, mil kahjusumma ületab kehtivat kuupalga alammäära kümnekordselt. 2004. aastal oli selleks piiriks 24 800 krooni. See tähendab ühe karu või tiine punahirve, põdra või ilvese ebaseaduslikku surmamist. Selliseid juhtumeid on aastas vähe: 2 – 4.

Positiivne on, et jahirikkumiste koguarv on alates 2002. aastast järjepidevalt vähenenud.

Tabatud õigusrikkujaid karistati peamiselt rahatrahviga. 2003. aastal määrati hoiatustrahve kokku 51 korral, 2004. aastal 26 korral. Selliseid trahve määratakse vähetähtsa väärteo eest ja isikut ei loeta karistatuks. Hoiatustrahvi said põhiliselt jahimehed, kes ei tagastanud õigeks ajaks jahiluba. Vastavalt väärteomenetluse seadustikule võib kohtuväline menetleja määrata füüsilisele isikule hoiatustrahvi 25 kuni 200 krooni, juriidilisele isikule 200 kuni 1000 krooni. →

PÖDER ON ENAM KÜTITAV SUURLUK

Tõsisemate jahialaste väärtegade eest karistati füüsilisi isikuid 2003. aastal 157 ja 2004. aastal 100 korral. Juriidilisi isikuid, nagu jahiseltse 2003. aastal ei karistatud, 2004. aastal seevastu kahel korral. Füüsiliste isikute keskmine rahatrahvi suurus oli 2003. aastal 1460 krooni, 2004. aastal 1252 krooni. Keskmise trahvimäära alanemise põhjus polnud mitte inspektorite leebemaks muutumine, vaid rikkumiste ohtlikkuse astme vähenemine, mis võimaldas määrata väikesemaid rahatrahve.

Rikkumiste jagunemist maakondade kaupa analüüsidest ilmneb, et aastal 2003 registreeriti jahialaseid õigusrikkumisi keskmisest suuremal arvul Võrumaal (53), Tartumaal (42) ja Ida-Virumaal (40). Seevastu Hiiumaal jahirikkumisi ei tuvastatud. Nimetatud aastal määrati enim rahatrahve Ida-Virumaal (34) ja Tartumaal (29). Kedagi ei karistatud Hiiumaal ja Põlvamaal.

2004. aastal registreeriti enim jahirikkumisi Ida-Virumaal (38), Harjumaal (25) ja Viljandimaal (21). Läänemaal tuvastati rikkumisi vaid ühel korral. Kõige rohkem rahatrahve määrati Ida-Virumaal (29). Läänemaal ei määratud karistust kellelegi.

Rahatrahvi määramisel arvestasid inspektorid toimepandud teo raskusastet, rikkuja isikut, varasemat karistatust ja tema majanduslikku olukorda.

Kuriteona kvalifitseeritavaid salaküttimiste kriminaalasju alustasid keskkonnakaitseinspektorid 2003. aastal neljal korral, millest ühel juhul tuli asi lõpetada tõendamatus tõttu.

2003. aastal pälvis kõige rohkem tähelepanu 11. oktoobril Tartumaal toimunud karu salaküttimine põdra ühisjahil. Nimetatud juhtumit kajastati laialdaselt ajakirjanduses. Karulaskjale määras kohus viis kuud

vangistust pooleteiseaastase katseajaga. Lisaks pidi ta maksma Keskkonnainspeksiooni arvele jahiloomastikule tekitatud kahju hüvitamiseks 30 000 krooni, mis on ette nähtud karu ebaseadusliku küttimise eest.

2003. aastal oli kokku 63 keskkonnakahjuga süüteojuhtumit, millega tekitati jahiloomastikule kahju 598 500 krooni väärtuses. Kõige enam registreeriti selliseid juhtumeid Võrumaal (16). Valdav osa neist ei olnud siiski seotud otseselt jahipidamise, vaid kahjujuhtumitega, kus hulkuvad koerad murdsid metskitsi.

2004. aastal algatasid inspektorid jahialase kuriteo tunnustel kriminaalasju kahel korral: üks Ida-Virumaal ja teine Hiiumaal.

Hiiumaal asetleidnud kuriteo puhul on kahtlus, et jahiloata on kütitud arvukalt suurulukeid ning seejärel need müüdnud lihatööstustele. Arvutuslik jahiloomastikule tekitatud kahju suurus on 180 000 krooni. Nimetatud kriminaalasja uurimise andis Keskkonnainspeksioon üle politseile.

Keskkonnakahjuga süütegusid oli 2004. aastal kokku 49, jahiloomastikule tekitati kahju 583 800 krooni väärtuses. Suurim keskkonnakahjuga rikkumiste arv oli Valgamaal (11). Läänemaal ja Raplamaal selliseid juhtumeid ei tuvastatud. Keskkonnale tekitatud kahju summa arvutavad keskkonnakaitseinspektorid välja iga ebaseaduslikult surmatud jahiluluki puhul, sõltumata sellest, kas kahju tekitajat on õnnestunud tabada või mitte.

Kokkuvõttes saab öelda, et 2003. ja 2004. aastal vähenes jahialaste õigusrikkumiste ja karistatud isikute üldarv varasemate aastatega võrreldes, milles on oma osa nii jahimeeste teadlikkuse kasvul kui ka keskkonnakaitseinspektorite tõhusamal tegevusel. ●

Ranna- ja kaldakaitse

**Piret Reinsalu →
Keskkonnainspektiooni
Harjumaa osakonna
juhtivinspektor**

Muutused seadusandluses

2004. aasta 10. maist hakkas kehtima looduskaitseseadus, millega ühendati mitu varem kehtinud õigusakti, sealhulgas ranna ja kalda kaitse seadus. Uus looduskaitseseadus järgib samu põhiprintsiipe, mis olid ranna ja kalda kaitse seaduses. Sisuliselt täpsustati uue seadusega mõisteid ning tehtud muutused olid tingitud vajadusest seni kehtinud seadust ajakohastada.

Üheks põhilisemaks muutuseks uues seaduses on, et ranna ja kalda ulatus pole enam defineeritud. Looduskaitse seaduses on rannal ja kaldal kolm erinevat vööndit: veekaitse-, ehituskeelu- ja piiranguvöönd. Oluliseks muudatuseks on, et rannal, järve või jõe kaldal oleval metsamaal ulatub ehituskeeluvöönd ranna või kalda piiranguvööndini. Kui ranna ja kalda kaitse seaduses oli ehitiste ja rajatiste, millele ehituskeeld ehituskeeluvööndis ei laienenud, rajamine lubatud vaid üld- või detailplaneeringu alusel, siis looduskaitse seaduses on ette nähtud rida ehitisi ja rajatise, millele ehituskeeld keeluvööndis ei laiene automaatselt. Nendeks ehitisteks on:

- hajaasustuses olemasoleva ehitise õuemaale ehitatav uus hoone, mis ei jää veekaitsevööndisse;
- kalda kindlustusrajatis;
- supelranna teenindamiseks vajalik rajatis;
- maaparandussüsteemid;
- olemasoleva ehitise esmakordne juurdeehitis;
- piirdeaed.

Ülioluline muudatus on looduskaitse seaduse nõue, mille järgi ranna või kalda piiranguvööndis on keelatud mootorsõidukitega sõitmine väljaspool selleks määratud teid ja radu.

Enamlevinud rikkumised

Kuni 2004. aasta 10. maini, mil lõpetas kehtivuse ranna ja kalda kaitse seadus, oli kõige levinumaks õigusrikkumiseks uute hoonete ja rajatiste ehitamine ehituskeeluvööndis. Ranna ja kalda kaitse seaduse § 9 lg 3 kohaselt oli kehtestatud rannal ja kaldal ehituskeeluvöönd, kus uute hoonete ja rajatiste ehitamine oli keelatud. Eestis on miskipärast alati armastatud proovida avaliku võimu valvsust ja haldussuutlikkust. Enamasti ei ole tegemist tüüpilise teadmatusest tekkinud õigusrikkumisega. Kontrollimistel selgus, et reeglina oli ehitajal inspektorile näidata valmimisetapis olev planeering, mille alusel taotleti keskkonnaministri nõusolekut ehituskeeluvööndi vähendamiseks. Samas oli tulevane majaomanik juba alustanud ehitusega, kuigi oli väga hästi teadlik, et alles ehitusluba annab loa alustada ehitust.

Teiste enamlevinud rikkumistena saab märkida puitaimestiku lageraie veekaitsevööndis ning kallasraja sulgemise.

Enamlevinud objektideks, millele ehituskeeld teatavatel tingimustel ei laiene, on ranna- ja kaldakaitse rajatised. Reeglina annab ranna kindlustusrajatise ehitaja inspektoritele seletuse, kuidas tal polnud aimugi, et tegemist on rajatisega ja et selle rajamisel peaks olema detail- või üldplaneering.

Kummaliseks võib pidada olukorda, kus rannal ja kaldal asuvad maaüksused on kõige hinnatumad ja samas kasutab osa inimesi seda väärtuslikku maad prügiladustamise kohana.

Kui enamlevinud ranna ja kalda kaitse seaduse rikkumiseks oli ehitamine ehituskeeluvööndis, siis looduskaitse seaduse kehtima hakkamine tegi siin omad korrektiivid.

Looduskaitseseaduse rikkumised

Aastaid oli loodussõpradele pinnuks silmas randadel oma autosid ja teisi mootorsõidukeid katsetavad tehnikalembesed kodanikud. Samas ei keelanud ükski keskkonnanalane õigusakt sellist tegevust. Looduskaitseseaduse § 37 lg 3 p 6 järgi on keelatud ranna või kalda piiranguvööndis mootorsõidukitega sõitmine väljaspool selleks määratud teid ja radu, samuti on keelatud samas maastikusõidukitega sõitmine. Eelnimetatud seaduse sätte rikkumine saigi 2004. aastal enamlevinud looduskaitseseaduse rikkumiseks. Järelevalve seisukohalt on nimetatud õigusrikkumise avastamisel ja lahendamisel ülioluline kodanikujulgusega tunnistajate olemasolu. Pole mõeldav, et inspektor seitsmel päeval nädalas 24 tundi järjest rannal järelevalvet teostaks.

Rannal rallitajate vabanduseks inspektorile on reeglina lause: „Aga siin ei ole märki, et ei või sõita”. Kui küsida, kuhu nad ise paigutaksid sildid „ÄRA SÕIDA” ja kui palju neid võiks kogu Eesti peale kuluda, saavad nad reeglina aru, et kogu Eesti rannajoone sildistamisel pole mõtet ja seaduse mittetundmises on nad ise süüdi. Arvestades eelmisel aastal toimunud looduskaitseseaduse § 37 lg 3 p 6 nõuete rikkumiste arvu, võib seda tõenäoliselt võrrelda jäätmeseaduse nõuete rikkujatega, kes metsaaluseid oma prahiga reostavad. Mõlema rühma rikkujate tabamisel on ülioluline kas tunnistaja või inspektori olemine õigel ajal õiges kohas.

EBASEADULIK SÕITMINE RANNAL

Looduskaitseseaduse rikkumiste „edetabeli“ teiseks suuremaks valdkonnaks on ehitamine ehituskeeluvööndisse. Selles rikkumise alaliigis on märgata tendentsi, et elamute rajamine ehituskeeluvööndisse on vähenenud. Ilmselt on kandnud vilja Keskkonnainspektsiooni järelevalve ja probleemile tähelepanu juhtimine ajakirjanduses. Nii on ehituskeeluvööndisse ehitatud majade omanikele osaks saanud avalikkuse soovimatu tähelepanu.

Samas ei arvesta paljud inimesed, et peale hoonete loetakse ehitisteks ka rajatised, nagu basseinid, lehtlad ja ehitusmaterjalide hoiustamise katusealused. Ehituskeelunõue laieneb nendelegi objektidele.

Kallasraja sulgemine inimestele liikumiseks on olnud rikkumine, mis on aastate jooksul arvuliste näitajate poolest püsinud stabiilsena. Positiivse muutusena võib märkida, et mereäärsete kinnistute omanikud on seaduskuulekalt avanud kallasrajad. Samal ajal on probleemi teravik nihkunud jõgede ja järvede kallastele. ●

SULETUD KALLASRADA

Maapõuekaitse

**Reeli Sildnik →
Keskkonnainspeksiooni
keskkonnaosakonna
vaneminspektor**

Maapõue kaitse ja kasutamise valdkonna üheks oluliseks muudatuseks on seni kehtinud maapõueseaduse asendamine uue muudetud ja täiendatud maapõueseadusega. 1. aprillil 2005 jõustunud maapõueseadus sätestab maapõue uurimise, kaitsmise ja kasutamise korra ning maapõue majanduslikult otstarbekama ja keskkonnasäästlikuma kasutamise tagamise põhimõtted.

Uue maapõueseaduse § 67 – 72 sätestavad väärtegade kohtuvälise menetlejana Keskkonnainspeksiooni ja § 72 sätestab mullakaitse nõuete rikkumisel kohtuvälise menetlejana valla- või linnavalitsuse.

MIDA PEAB TEADMA, KUI SOOVITAKSE KAEVANDATUD MATERJALI KAUBASTADA?

Maapõueseadusest tulenevalt on füüsilisest isikust kinnisasja omanikul õigus oma kinnisasja piires kaevandamisloata kaevandada isikliku majapidamise tarbeks maavara ilma seda võõrandamata. Teisisõnu ei ole lubatud kaevandatavat materjali või sellest valmistatud toodet müüa, kinkida ega kasutada ettevõtluse tarbeks. Küll võib kaevandamisluba omamata kaubastada ehitise püstitamisel, maaparandus- või põllumajandustöödel tekkivat või ülejäävat kaevist, võttes selleks kooskõlastuse asukohajärgsest keskkonnateenistusest. Kinnisasja koosnemisel mitmest lahustükist on kinnisasja omanikul õigus kaevandatavat materjali vabalt vallata, kasutada ja käsutada, viies seda ka oma teisele maatükile.

Kui tekib soov kaevandatavat materjali kaubastada, tuleb selleks taotleda maavara kaevandamisluba. Kõigepealt tuleb lasta hinnata võimaliku keskkonnamõju ulatus ja teha geoloogiline uuring. Alles pärast maavaravaru kinnitamist Maavarade Komisjonis ja keskkonnaregistrisse kandmist saab ettevõtja, kes omab vastavat tegevuslitsentsi või on registreerunud riikliku erinõuetega tegevusaladel tegutsevate ettevõtjate registris (RETTER), taotleda asukohajärgsest keskkonnateenistusest maavara kaevandamisluba.

MIDA TOOB KAASA UUE MAAPÕESEADUSE JÕUSTUMINE LOA OMANIKULE?

Uue seaduse järgi kaotavad 1. juunist 2005. aastal kehtivuse seni kehtinud maavara kasutusload ja maavara ajutised kasutusload. Enne uue maapõueseaduse jõustumist väljastatud üldgeoloogilise uurimistöe load, geoloogilise uuringu load, maavara kaevandamisload ja maa-ainese kaevandamisload kehtivad kuni lubade kehtivusaja lõpuni või kuni nende kehtetuks tunnistamiseni. Seoses sellega on soovitatav tegevusloa omanikel vaadata üle loaga võetud kohustused.

Mõistena kaob kasutuselt maa-aines, milleks seni loeti keskkonnaregistris maavarana arvele võtmata geoloogiliste töödega uurimata kivimit või setendit.

Maapõuealaste õigusrikkumiste statistika

2003. aastal registreeriti 46 maapõuealast õigusrikkumist (joonis 1). Kokku tehti kolm ettekirjutust, kolm tegevuse peatamist, määrati kolm hoiatustrahvi ja 35 korral alustati väärteomenetlust. Karistades 20 füüsilist isikut, määrati trahve kogusummas 20 480 krooni ja 15 juriidilist isikut trahviti kokku 94 000 krooniga.

2004. aastal registreeriti 38 maapõuealast rikkumist. Kokku määrati kolm hoiatustrahvi ja 27 korral alustati väärteomenetlust. Trahviti 20 füüsilist isikut kogusummas 33 300 krooni ja seitset juriidilist isikut kogusummas 54 500 krooni. Kahel korral alustati kriminaalmenetlust.

Siiani kehtinud maapõueseadus reguleeris eraldi maavarade ja maa-ainese kaevandamist, millest lähtuvalt jaotusid maapõueseadusest tulenevad vastutusäatted. Eraldi klassifitseeriti maavarade, maa-ainese ja maapõue ebaseaduslik kasutamine ning loaga kehtestatud nõuete rikkumine. →

Avastatud maapõue õigusrikkumiste koguarv on statistilisi andmeid vaadates 2001. aastast alates näidanud aastast aastasse langustendentsi, mida tuleb lugeda keskkonnakaitse seisukohast positiivseks. See näitab elanikkonna keskkonnavalase teadlikkuse tõusu ning maapõuekaitse järelevalve tulemuslikkust.

Õigusrikkumiste jaotus maakonniti

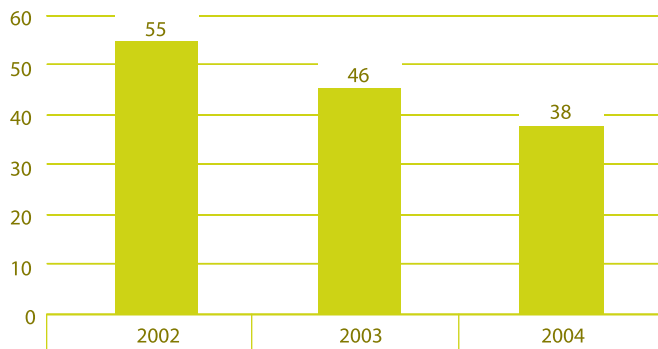
Vaadates maapõuekaitsealaste õigusrikkumiste jaotumist maakonniti, on näha, et 2003. aastal oli enim õigusrikkumisi Lõuna-Eestis Pärnumaal (8) ja Võrumaal (6). Võrdset viis rikkumist avastati Harjumaal, Põlva- ja Valgamaal. 2004. aastal alustati enim maapõuealaseid väärteomenetlusi Harjumaal (7), järgnesid Põlvamaa (6) ja Võrumaa (6) (joonis 2).

Maapõuekaitse õigusrikkumised on seotud majanduskasvu ja suurenenud nõudlusega ehitusmaterjalide, peamiselt lubjakivi, liiva ja kruusa järele. Seda on tinginud viimastel aastatel hoo- gustunud teede ehitus ja linnade lähiehitistehetuste kerkivad elamupiirkonnad. ●

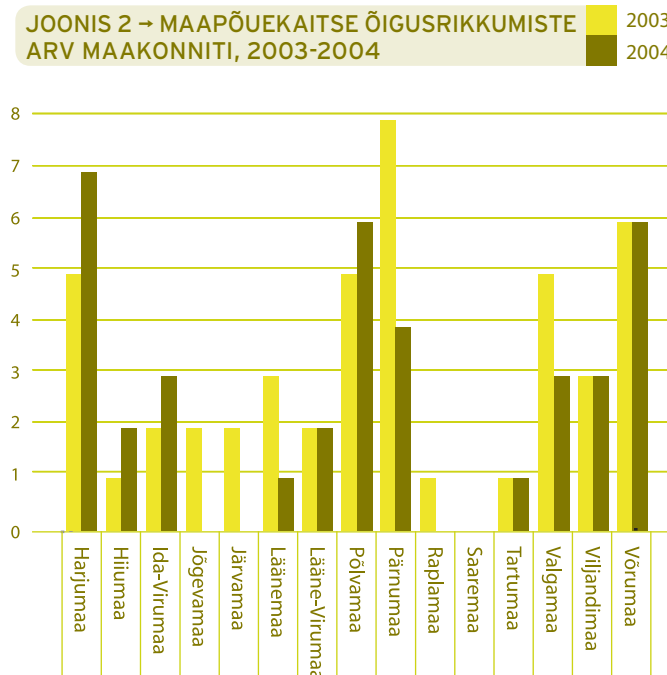

KAEVANDAMISEKS ON VAJA LUBA

JOONIS 1 → ÕIGUSRIKKUMISTE ARV, 2002-2004

JOONIS 2 → MAAPÕUEKAITSE ÕIGUSRIKKUMISTE ARV MAAKONNITI, 2003-2004

Klassikaline looduskaitse ja järelevalve

Tiina Troškin →

Keskkonnainspektsiooni keskkonnaosakonna juhtivinspektor

Klassikalise looduskaitse järelevalve valdkond hõlmab endas järelevalvet kaitstavate loodusobjektide kaitse- nõuete täitmise üle. Kuni 2004. aasta 10. maini kehtinud kaitstavate loodusobjektide seaduse järgi olid kaitstavateks loodusobjektideks kaitsealad, kaitstavad looduse üksikobjektid ning kaitsealused liigid, kivistised ja mineraalid. Uue looduskaitseaduse järgi on peale eelnimetatute kaitstavateks loodusobjektideks ka hoiualad, püsielupaigad ning kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid.

Kaitstavad loodusobjektid

Looduskaitseaduse järgi on kaitseala inimtegevusest puutumatu hoitav või erinõuete kohaselt kasutatav ala, kus säilitatakse, kaitstakse, taastatakse, uuritakse või tutvustatakse loodust. Kaitsealad on kolme tüüpi: rahvuspark, looduskaitseala ja maastikukaitseala ning nad on tšoneeritud eri kaitsekorraga võõnditeks: loodusreservaat, sihtkaitsevõõnd ning piiranguvõõnd. Kõigi kaitsealade kaitsekord määratakse kaitse-eeskirjaga, mis kehtestatakse igale kaitsealale eraldi.

Hoiuala on elupaikade ja kasvukohtade kaitseks määratud ala, mille säilimise tagamiseks hinnatakse kavandatavate tegevuste mõju ja keelatakse ala soodsat seisundit kahjustavad tegevused.

Kaitsealused looma-, taime- ja seeneliigid on vastavalt kaitsekorra rangusele jaotatud kolme kaitsekategoriasse. Lisaks on kaitsealusteks liigid, kes on loetletud EL Nõukogu määruse 338/97 looduslike looma- ja taime- liikide kaitse kohta nendega kauplemise reguleerimise teel lisades A–D. Need on valdavalt Washingtoni konventsiooni (CITES) alla kuuluvad liigid. Lisaks kaitse- aluste liikide isenditele kaitstakse ka nende väljaspool kaitsealad asuvaid püsielupaiku – kaitsealuse looma sigimisalasid või muu perioodilise koondumise paiku, kaitsealuse taime või seene looduslikke kasvukohti ning lõhe või jõesilmu kudemispaiku.

Kaitstav looduse üksikobjekt on teadusliku, esteetilise või ajaloolis-kultuurilise väärtusega elus või eluta loodusobjekt, nagu puu, allikas, rändrahn, juga, käreistik, pank, astang, paljand, koobas, karst või nende rühm.

Täiesti uue võimalusena looduskaitse on kohalikul omavalitsusel võimalik kaitstava loodusobjektina kaitse alla võtta maastik, väärtuslik põllumaa või looduskoosulus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal.

Järelevalvest

Kaitstavate loodusobjektide seaduse, nüüd looduskaitseaduse ning keskkonnajärelevalve seaduse järgi on järelevalve jaotatud objekti valitseja ja Keskkonnainspektsiooni vahel. Seaduses ning selle alamaktides sätestatud kaitse- nõuete rikkumiste kohtuväliseks menetlejaks on Keskkonnainspektsioon, looduskaitseaduse järgi võib menetlejaks olla ka kohalik omavalitsus.

Klassikalise looduskaitse järelevalve aastatel 2003 ja 2004

2003. aastal menetleti Eestis 155 ja 2004. aastal 116 klassikalise looduskaitse õigusrikkumist. Valdavalt oli tegemist füüsiliste isikute toime pandud väärtegudega. Siinkohal on oluline arvestada asjaoluga, et kaitstavatel loodusobjektidel toime pandud teiste valdkondade rikkumised jaotuvad teiste järelevalvevaldkondade alla. Kui kaitsealal on avastatud jäätmealane rikkumine, käsitatakse seda jäätmekäitlusnõuete rikkumisena, kuigi tegemist oli ka looduskaitseaduse või selle alamakti rikkumisega. Klassikalise looduskaitse valdkonda liigitub rikkumine enamasti juhul, kui tegemist on vaid kaitstava objekti kaitse- nõuete rikkumisega.

Enamus klassikalise looduskaitse valdkonna rikkumisi →

on kaitsealade kaitsenõuete rikkumised – sageli sõidetakse mootorsõidukiga või telgitakse ning tehakse löket selleks mitte ettenähtud kohas, viibitakse ilma loata liikumispiiranguga sihtkaitsevööndis, püütakse kala jne.

Teiste keskkonnajärevalve valdkondadega seotud rikkumistest tuleb kindlasti nimetada ebaseaduslikke metsaraieid kaitstavatel loodusobjektidel, samuti mitmesugust ebaseaduslikku ehitustegevust.

Kahe aasta jooksul on fikseeritud vaid üksikuid kaitstavate liikidega seotud õigusrikkumisi. Näiteks 2004. aasta hilissügisel asustati Raplemaal ebaseaduslikult ümber palukuklasi. Mitmel korral on Keskkonnainspeksioon menetlenud ebaseaduslikku kaaviari müüki. ●

TAMME-LAURI TAMM VÕRUMAAL

PUHTU-LAELATU LOODUSKAITSEALA

LAHEMAA RAHVUSPARK, VIRU RABA

Jäätmekäitlusnõuete kontrollimine

Ulvi Tuisk →

Keskkonnainspeksiooni
keskkonnaosakonna
juhtivinspektor

Silva Prihodko →

Keskkonnainspeksiooni
Harjumaa osakonna
juhtivinspektor

Puhta ja eluväärse keskkonna säilimiseks tuleb üha enam pöörata tähelepanu jäätmetekke vähendamisele ja nõuetekohasele jäätmehooldusele, et vältida jäätmekäitlusega seonduvaid keskkonna- ja tervisekaitse riske.

Jäätmetega seonduvat tegevust reguleerib jäätmeseadus. 1. mail 2004. aastal jõustus uus jäätmeseadus, millega täpsustati üldnõudeid jäätmete tekke ning neist tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks ning jäätmehoolduse korraldust jäätmete ohtlikkuse ja koguste vähendamiseks. Uude seadusesse on lisatud probleemtoote mõiste ning tootja kohustused probleemtootest tekkivate jäätmete käitlemisel.

Uue jäätmeseadusega täpsustati kohaliku omavalitsuse kohustusi jäätmekäitluse korraldamisel. Seadusega nähakse ette, et alates 2005. aasta 1. jaanuarist peab iga üle 1500 elanikuga omavalitsus rakendama olmejäätmete kogumise ja veo süsteemi. Sisuliselt tähendab see, et kohalik omavalitsus peab sõlmima jäätmekäitlejaga lepingu ning sellega loetakse piirkonnas alaliselt või ajutiselt elavad elanikud automaatselt kogumissüsteemiga liitunuks. Korraldatud käitlussüsteemi abil on võimalik vältida jäätmete sattumist selleks mitteette nähtud kohtadesse.

Uue jäätmeseaduse kohaselt tuleb jäätmete käitlusel rakendada läheduse põhimõtet, mis tähendab, et jäätmeid taaskasutatakse või kõrvaldatakse nende tekkekohale võimalikult lähedal asuvas tehnoloogiliselt sobivas ning tervisekaitse- ja keskkonnanouetele vastavas jäätmekäitluskoahas.

Jäätmekäitluse järelevalve

Jäätmekäitluse järelevalve esmane ülesanne on kontrollida jäätmeid tekitavates ja käitlevates ettevõtetes ning prügilates jäätmekäitlusnõuete täitmist. Keskkonnainspektorid kontrollivad ettevõtetele väljastatud jäätmelubade ja ohtlike jäätmete käitluslitsentsides sätestatud nõuetest kinnipidamist ning jäätmealase arvestuse nõuetekohast täitmist. Ohtlike jäätmete käitlemise nõuete kontrollimisel jälgitakse ohtlike jäätmete liikumist, pakendamist ja mürgistamist ning saatekirjade täitmist. Jäätmealasest järelevalvest moodustab ühe osa ka ebaseaduslikult ladestatud jäätmete probleemidega tegelemine.

Jäätmehooldusnõuete täitmist kontrollides jälgitakse ka pakendiseaduses sätestatud nõuete järgimist. Eelkõige kontrollitakse pakendite kasutamise ja pakendijäätmete taaskasutamise nõuete täitmist.

Enamlevinud õigusrikkumised

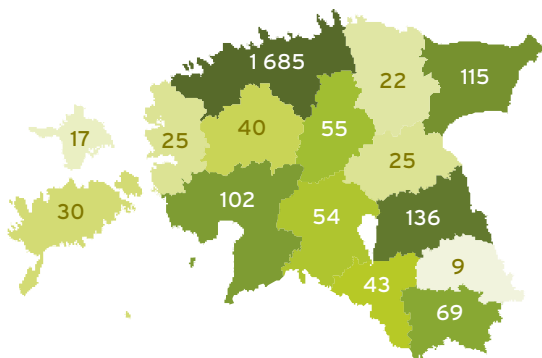
Jäätmealaste õigusrikkumiste osakaal kõigist keskkonnaalastest õigusrikkumistest on küllaltki suur. Jäätmekäitlusnõuete rikkumised olid 2004. aastal heakorra ja kaevetööde ning kalapüügi valdkonna rikkumiste järel kolmandal kohal.

Jäätmekäitlusnõuete rikkumisi tuvastati 2004. aastal kokku 2427, millest 1672 avastasid kohaliku omavalitsuse

asutused. Enim jäätmekäitlusnõuete rikkumisi avastati Harjumaal.

JÄÄTMEKÄITLUSNÕUETE RIKKUMISTE ARV MAAKONNITI, 2004

JÄÄTMELOA PUUDUMINE

Ühe osa jäätmehooldusnõuete rikkumistest moodustavad juhtumid, kus ettevõttel puudub jäätmeluba jäätmete tekitamiseks või tavajäätmete käitlemiseks, sealhulgas taaskasutamiseks ja kõrvaldamiseks.

Jäätmeseaduses on nimetatud tegevusvaldkonnad, kus jäätmete tekitamiseks peab ettevõtjal olema jäätmeluba. Selle nõude vastu on 2004. aastal eksinud näiteks ohtlike kemikaalide ladustamise ning metallivalu ja põllumajandusega tegelevad ettevõtted.

Jäätmeluba on vajalik ka jäätmete kõrvaldamiseks, taaskasutamiseks, ohtlike jäätmete kogumiseks või veoks, teiste isikute tekitatud ja üleantud metallijäätmete kogumiseks või veoks, kohaliku omavalitsuse organi korraldatud jäätmeevoks ja olmejäätmevoks majandus- või kutsetegevusena. Jäätmeluba ei nõuta füüsiliselt isikult, kes käitleb ise oma kodumajapidamises tekkivaid jäätmeid vastavalt jäätmeseaduse nõuetele, ega päästeasutuselt tuletõrje- ja päästetöödel tekkinud jäätmete kogumisel ja veol. Samuti ei ole jäätmeluba kohustuslik keskkonnaministri määrusega kehtestatud teatud liiki ja koguses tavajäätmete taaskasutamisel või tekkekohas kõrvaldamisel.

Sageli kasutatakse tee-ehituseks ja maapinna täitmiseks ehitus- või lammutusjäätmeid, seejuures unustades, et eelnevalt tuleb selleks taotleda jäätmeluba või registreerida oma tegevus asukohajärgses keskkonnateenistuses. Näiteks piisab pinnasejäätmete taaskasutamiseks vaid tegevuse registreerimisest keskkonnateenistuses. Üha sagenevad juhtumid, kus jäätmetest püütakse vabanda nende põletamisel. Selle tegevusega rikutakse samal ajal nii jäätme- kui ka välisõhu kaitse seaduse nõudeid.

OHTLIKE JÄÄTMEDE KÄITLUSNÕUETE RIKKUMISED

Ohtlike jäätmete käitlemiseks tuleb taotleda jäätmeluba ja ohtlike jäätmete käitluslitsents. Litsents annab õiguse käidelda teiste isikute tekitatud ja üleantud ohtlike jäätmeid ning määrab selleks vastavad tingimused. Ohtlike jäätmete käitlusnõuete rikkumiste ning sellega kaasnenud reostuse uurimiseks alustati 2004. aastal Keskkonnainspeksioonis kuus kriminaalaja. Pärast esmaseid uurimistoiminguid edastati materjalid prokuratuurile.

Ettevõtete kontrollimisel on ilmnenu, et ohtlike jäätmete üleandmisel ei ole jäätmed märgistatud ega pakendatud asjakohasel viisil ning neid on edasiseks käitlemiseks üle antud selleks õigust mitteomavatele käitlejatele. Mõnes ettevõttes ei pöörata piisavat tähelepanu keskkonnateenistele, näiteks kogutakse ohtlike jäätmeid segamini tavajäätmetega. Ohtlike jäätmete üleandmisel on olnud juhtumeid, kus need antakse üle küll käitlemisõigust omavale isikule, kuid ei vormistata saatekirja. Kuna jäätmeseaduse järgi peab jäätmevaldaja koostama ohtlike jäätmete saatekirja, on selline tegevus käsitletav jäätmete üleandja õigusrikkumisenä.

Alates 2004. aasta 1. novembrist kehtivad rangemad nõuded romusõidukite kogumiskohtadele ja lammutuskodadele. Lammutuskogad peavad omama nüüdsest nii jäätmeluba kui ohtlike jäätmete käitluslitsentsi.

JÄÄTMELOA VÕI OHTLIKE JÄÄTMEDE KÄITLUSLITSENTSI NÕUETE RIKKUMINE

Ühe osa jäätmehooldusnõuete rikkumistest moodustavad kohustusliku jäätmealase arvestuse pidamise eiramine ja jäätmealase aruandluse esitamata jätmine. Kontrollimisel tuvastati juhtumeid, kus ei rikutud ohtlike jäätmete käitluslitsentsi nõudeid, kuid käideldi jäätmeid, omamata selleks antud kohas jäätmeluba.

Sageli võtavad ohtlike jäätmete käitlejad vastu jäätmeliike, mille vastuvõtmiseks ei ole neil ei jäätmeluba ega ohtlike jäätmete käitluslitsentsi. Samas esineb juhtumeid, kus jäätmevaldajad ei järgi jäätmekäitlusnõudeid ja on oma tegevuses tekkinud jäätmed üle andnud jäätmeluba mitteomavale isikule. Mõningatel juhtumitel ei täida jäätmeluba omavad isikud korrektselt loa nõudeid ning selle tagajärjel häirivad oma tegevusega naabreid.

Jäätmeloaga sätestatakse keskkonnaseire nõuded. Tihti kohtavad inspektorid ettevõtjaid, kes ei pea vajalikuks seda nõuet täita ning peavad seire teostamise vajadust tühiuks. Tihti ületatakse looga lubatud käideldavate jäätmete koguseid või käideldakse jäätmeid viisil, milleks luba ei anna õigust. Alati pole jäätmevaldajad teadlikud nende tegevuse tõttu tekkivate jäätmete liigist või eiravad jäätmete arvestuse pidamise nõuet. Nimelt on jäätmevaldajad kohustatud oma tegevuses tekkinud, kogutud, hoitud või vaheladustatud, veetud, töödeldud, taaskasutatud või kõrvaldatud jäätmete liigi, hulga, omaduste ja tekke kohta pidama arvestust. ➔

Kui jäätmed antakse üle teisele jäätmekäitlejale, ka siis tuleb arvestust pidada jäätmete sihtkoha, kogumissageduse, veomooduste ning taaskasutamise- ja kõrvaldamistoimingute kohta. Esineb juhtumeid, kus jäätmevaldajad on tähtajaks esitamata jätnud jäätmearuande.

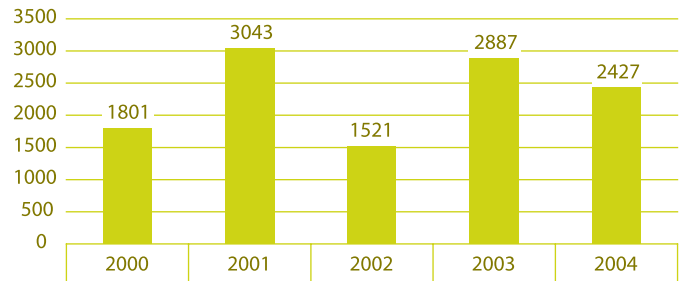
JÄÄTME EBASEADUSLIK KÕRVALDAMINE

Ühe osa rikkumistest moodustab jäätmete ebaseaduslik kõrvaldamine. Aastatepikkuse järelevalve tulemusena võib öelda, et sageli viiakse tiheasustusalade või suvilapiirkondadega piirnevatesse metsadesse ning maanteedele ja kõrvalteede äärde jäätmeid (eelkõige on need kodumajapidamises tekkinud olmejäätmeid). Sellist käitumist kohtavad inspektorid piirkondades, kus kohalikud omavalitsused ei ole suutnud piisavalt korraldada jäätmevedu ega ole nõudnud elanikelt liitumist kohaliku omavalitsuse korraldatud olmejäätmete veoga. Kontrollimise tulemused näitavad, et probleem on suur just tiheasustusel paiknevate väikeelamute ja suvilapiirkondade lähimbruses. Hinnanguliselt ei ole kogumissüsteemiga liitunud 25 – 30 protsenti elanikest. Arenenud jäätmekäitlusega riikides, näiteks Põhjamaades on see protsent vaid üks kuni kaks.

Uus jäätmeseadus näeb ette, et tiheasustusaladel peavad kõik jäätmevaldajad (majapidamised, eramajad, suvilad) olema liitunud kogumissüsteemiga. Kahtlemata tuleb elanikkonnale veel selgitada, et tänapäeval pole jäätmekäitus enam tasuta teenus, vaid keskkonna saastamise eest tuleb maksta. Kohustuslik kogumissüsteemiga liitumine aitab suuresti ära hoida jäätmete jõudmise metsa alla või maanteedele äärde. Praktika näitab, et nendes kohalikes omavalitsustes, kus töötab omavalitsuse määratud keskkonnakaitseinspektor, jõuavad jäätmed metsa alla ja maanteedele äärde väga harva. Näiteks Tallinnas teostavad järelevalvet munitsipaalpolitseinikud, kes kontrollivad heakorra eeskirjade ja jäätmehoolduseeskirjade nõuete täitmist, kutsuvad korrale risustatud maatükkide omanikke ja kontrollivad jäätmeveolepingute olemasolu.

Jäätmekäitlusnõuete rikkumiste statistilised näitajad

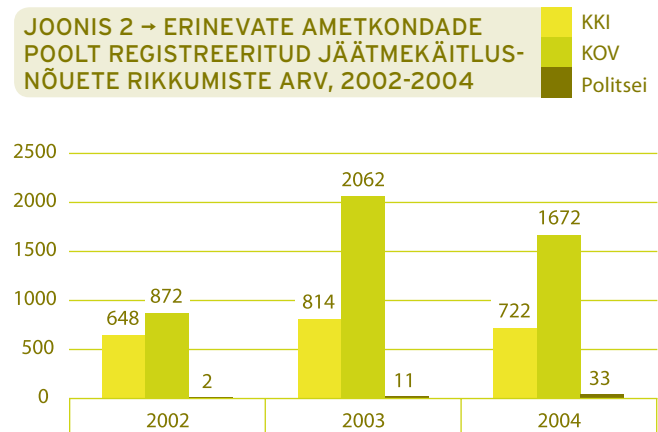
JOONIS 1 → JÄÄTMEKÄITLUSNÕUETE RIKKUMISTE ARV, 2000-2004

Väga suure töö on teinud kohalikud omavalitsused, kes on oluliselt tõhustanud järelevalvet alates 2000. aastast, kui hakati sulgema väikeprügilaid (joonis 2). Kui 2002. aasta lõpuks oli Eestis 39 tavajäätmete prügilat, siis 2004. aasta lõpuks oli jäätmeluba vaid 23 prügilal. Nendest prügilatest vastab täielikult kõigile keskkonnanouetele neli prügilat: Tallinna, Uikala, Väätsa ja Torma prügila.

Jäätmekäitlusnõuete rikkumiste avastamisel on kandev roll ka Keskkonnainspeksioonil. Peamine ülesanne jäätmekäitlusnõuete järgimisel on ebaseadusliku jäätmeteladestamise tõkestamine. Üha enam pööratakse tähelepanu jäätmelubades ja ohtlike jäätmete käitluslitsentsides sätestatud nõuete kontrollimisele. →

JOONIS 2 → ERINEVATE AMETKONDADE POOLT REGISTREERITUD JÄÄTMEKÄITLUSNÕUETE RIKKUMISTE ARV, 2002-2004

Aasta-aastalt on suurenenud ka politsei avastatud õigusrikkumiste arv (joonis 3). Need on eelkõige olnud seotud jäätmete ebaseadusliku kõrvaldamisega.

2004. aastal trahviti jäätmehooldusnõuete rikkumise eest 471 isikut, sealhulgas nii füüsilised kui juriidilised isikud (joonis 4). 355 isikut ehk enamuse on vastutusele võtnud Keskkonnainspeksioon. Iga aastaga suureneb ka inimeste arv, kelle on vastutusele võtnud kohalik omavalitsus ja politsei.

Aasta-aastalt on suurenenud rahatrahvid jäätmehooldusnõuete rikkumiste eest (joonis 5). Kui 2000. aastal oli keskmine trahvisumma 845 krooni, siis 2002. aastal oli see 1573 krooni ning 2003. aastal 1812 krooni. Mõnevõrra väiksem oli keskmine trahvisumma 2004. aastal, kuna siis vähenesid juriidilistele isikutele määratud trahvid.

Suuremad karistused määrati tiheasustusalade piirkondades avastatud jäätmealaste ja väiksemad maapiirkondades tuvastatud jäätmehooldusnõuete rikkumiste eest. Väiksemaid rahatrahve määrati näiteks Saaremaal, Hiiumaal, Viljandimaal, Läänemaal ja Põlvamaal.

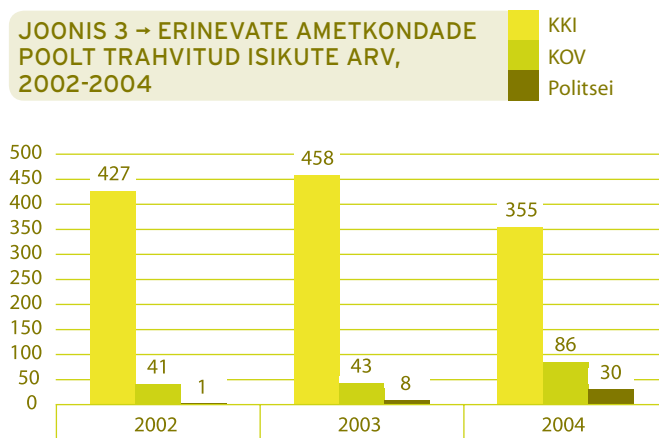
Jäätmealaste rikkumiste eest määratud karistused on sätestatud jäätmeseadusega. Kahtlemata on juriidiliste isikute karistused suuremad kui füüsilistele isikutele määratud. Isikuid trahvitakse nii jäätmeloa või ohtlike jäätmete käitluslitsentsita tegutsemise eest, loa või litsentsi nõuete (või ka muude jäätmeseaduse nõuete rikkumiste eest) kui ka jäätmete kõrvaldamise eest selleks mitteettenähtud kohta, näiteks metsa alla.

Jäätmeseaduse § 120 lõige 1 kohaselt on võimalik karistada jäätmehooldusnõuete rikkumise eest füüsilist isikut rahatrahviga kuni 300 trahviühikut ehk 18 000 krooniga. Sama teo eest on võimalik karistada juriidilist isikut rahatrahviga kuni 50 000 krooni.

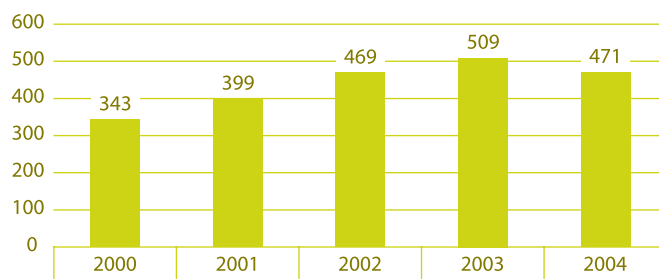
Isiku suhtes, kes on keskkonda ladestanud ebaseaduslikult jäätmeid, alustatakse väärteomenetlust. Süüdlane tuvastatakse väärteomenetluses kogutud tõendite alusel ning isik peab jäätmed sealt kõrvaldama. Kahjuks esineb juhtumeid, kus ei õnnestu süüdlast tuvastada. Sellisel juhul peab ebaseaduslikult keskkonda viidud jäätmete kõrvaldamise korraldama maaomanik.

Keskkonnainspeksioon alustas 2004. aastal kriminaalmenetlust kuue juhtumi uurimiseks, mis olid seotud jäätmete ebaseadusliku keskkonda viimise nõuete rikkumisega. Eelkõige olid →

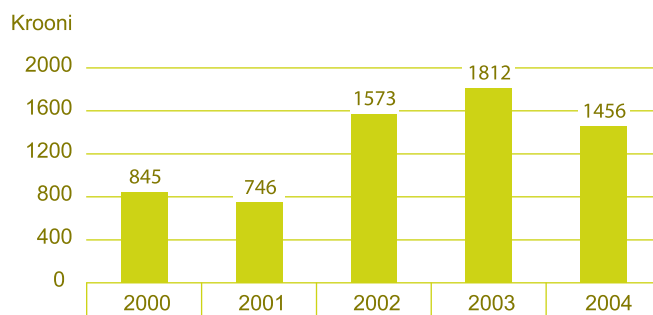
JOONIS 3 → ERINEVATE AMETKONDADE POOLT TRAHVITUD ISIKUTE ARV, 2002-2004

JOONIS 4 → JÄÄTMEKÄITLUSNÕUETE RIKKUMISTE EEST TRAHVITUD ISIKUTE ARV, 2000-2004

JOONIS 5 → JÄÄTMEKÄITLUSNÕUETE RIKKUMISTE EEST MÄÄRATUD KESKMINE TRAHVISUMMA, 2000-2004

juhtumid seotud ohtlike jäätmete ladestamisega selleks mitteettenähtud kohtadesse. Rapla maakonnas Kohila vallas asuva kinnistu kraavi kaldalt avastati 17 ohtlike jäätmetega täidetud 200-liitrist mahutit. Samasugune juhtum leidis aset Jõgeva maakonnas Kasepää vallas, kust leiti neli, samuti 200-liitrist ohtlike jäätmetega täidetud mahutit.

Vähetahtsa vääрте korral võib kohtuväline menetleja jätta menetlusaluse isiku karistamata ning määrata hoiatustrahvi (joonis 6). Nii on ka jäätmekäitlusnõuete eiramise eest määratud hoiatustrahve. Viimastel aastatel on hoiatustrahvide arv ja keskmine summa jäänud samaks.

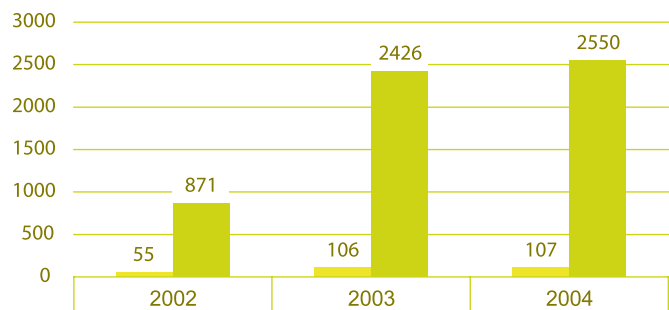
Keskkonnanouete tagamiseks on tehtud ka ettekirjutusi. Enim ettekirjutusi on koostanud kohaliku omavalitsuse ametnikud. Kõige enam koostati ettekirjutusi 2004. aastal – 2550. 2003. aastal tehti 2426 ettekirjutust.

Peamised arengusuunad

Nii uus jäätmeseadus kui ka pakendiseadus sätestavad tootja vastutuse põhimõtte, mis hõlmab niinimetatud probleemtooteid ja pakendeid. Lähtuvalt sellest pööravad inspektorid järgnevatel aastatel üha rohkem tähelepanu liigiti kogutud jäätmete käitlemise järelevalvele ning seda eelkõige elektri- ja elektroonikaseadmete ja nende osade ning pakendijäätmete käitluse korraldamisel.

Tootja on kohustatud tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud probleemtootest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise või kõrvaldamise. Pakendiettevõtja (termin hõlmab isikuid, kes majandustegevuses pakendavad, veavad sisse või müüvad pakendatud kaupa, seega sisuliselt enamus ettevõtjaist) peab koguma pakendi ja tekkinud pakendijäätmed ning korraldama nende käitluse, nii et oleks tagatud taaskasutusnormide täitmine – aastas vähemalt 50 protsendi pakendijäätmete kogumassi taaskasutamine, vähemalt 25 protsendi ringlussevõtt ja igast pakendimaterjali liigist vähemalt 15 protsendi ringlussevõtt. Nende kohustuste tagamiseks peaksid ettevõtjad moodustama tootja vastutuse või taaskasutuse organisatsiooni. Praeguseks on akrediteeringu saanud kaks pakendite taaskasutamise korraldamisega tegelevat organisatsiooni. ●

JOONIS 6 → JÄÄTMEKÄITLUSNÕUETE RIKKUMISTE EEST MÄÄRATUD HOIATUSTRAHVIDE JA ETTEKIRJUTUSTE ARV, 2002-2004

Välisõhu kaitse

**Ulvi Tuisk →
Keskkonnainspeksiooni
keskkonnaosakonna
juhtivinspektor**

Välisõhk on meie elukeskkonna üks tähtsamaid ja olulisemaid komponente. Järjest enam pööratakse tähelepanu välisõhu kvaliteedile. Piirkonniti on Eestis õhku paisatavate saasteainete jaotus vägagi erinev. Olulisemad õhusaaste probleemid seonduvad eelkõige põlevkivi-energeetikaga. Suurim kogus saasteaineid paisatakse välisõhku Kirde-Eestis, kuhu on koondunud suur osa tööstusettevõtetest. Enam suuremaid ja väiksemaid saasteallikaid paikneb ka Harju maakonnas.

Õhusaaste allikaks võib olla nii looduslik kui ka tehnilik protsess, milles satub õhku saasteaineid. Väga palju on õhus selliseid aineid, mis pärinevad ainult inimtegevusest ning sõltuvad piirkonda koondunud tööstuse iseloomust, samuti meteoroloogilistest tingimustest. Atmosfääri õhus on püsivalt või perioodiliselt süsiniku-, lämmastiku-, väävl- ja lenduvaid orgaanilisi ühendeid. Enamik nendest saasteainetest satub atmosfääri ka looduslikest allikatest, kuid tööstusliku tootmise ja liikluse tagajärjel on neid linnade õhus rohkem kui mujal. Õhku heidetud saasteained võivad mõjutada keskkonda, inimeste tervist, ohustada loomi ja taimi ning avaldada kahjustavat mõju isegi eluta loodusele.

Välisõhu saasteallikad

Välisõhu saasteallikad jagatakse paikseteks ja liikuvateks saasteallikateks. Paikne saasteallikas on püsiva asukohaga üksik saasteallikas või ühel tootmisterritooriumil asuvate saasteallikate grupp. Peamised paiksed saasteallikad on eelkõige tööstusettevõtted, katlamajad, terminalid, bensiinijaamad, puidutööstus- ja põllumajandusettevõtted. Liikuv saasteallikas on püsiva asukohata saasteallikas, mis samal ajal saasteainete välisõhku eraldamisega võib vahetada asukohta. Liikuvaks saasteallikaks on transpordivahendid, eelkõige autod.

Välisõhu kaitse seadus

Välisõhu kaitsega seonduvat tegevust reguleerib vä-

lisõhu kaitse seadus. 5. mail 2004. aastal võeti vastu uus välisõhu kaitse seadus, mis jõustus sama aasta 30. septembril. Seaduse põhieesmärk on säilitada välisõhu kvaliteet piirkondades, kus see on hea, ja parandada õhukvaliteeti piirkondades, kus see ei vasta nõuetele. Piirkondades, kus välisõhu kvaliteet ei vasta nõuetele, tuleb rakendada abinõusid, taastamaks õhu nõutav kvaliteet. Uues seaduses käsitletakse mitmeid välisõhu kaitsega seotud põhiprobleeme nagu välisõhu kvaliteet, osoonikihi kaitsmine ja kliimamuutust mõjutavad tegevused. Samuti sätestatakse täpsemalt saasteallika valdaja kohustused välisõhu kaitsmisel. Lisaks on seaduses lahendamist leidnud ebameeldiva ja ärritava lõhna ning müraga seonduvad probleemid. Selle teema käsitlemine välisõhu kaitse seaduses on uudne, kuna varasemas seaduses seda ei käsitletud.

Välisõhu kaitse nõuete kontrollimine

Keskkonnainspeksioon on välisõhu kaitse nõudeid kontrollinud alates 2000. aastast. Inspeksiooni ülesandeks on kontrollida käitistes välisõhu saasteloa ja erisaasteloaiga sätestatud nõuete täitmist. Eelkõige kontrollitakse välisõhu saasteloa või erisaasteloaiga määratud saasteainete välisõhku eraldumise kohti ja viise, keskkonnatingimuste ja seire nõuete täitmist. Samuti kontrollitakse, kas ettevõtte peab välisõhu saastamisega seotud tegevuse kohta arvestust ning kas ettevõtte on esitanud välisõhu saastamisega seotud aruande määratud tähtajaks keskkonnateenistusele. Lisaks jälgitakse osoonikihti kahandavate ainete (OKA) turustamise ja kasutamise seaduslikkust.

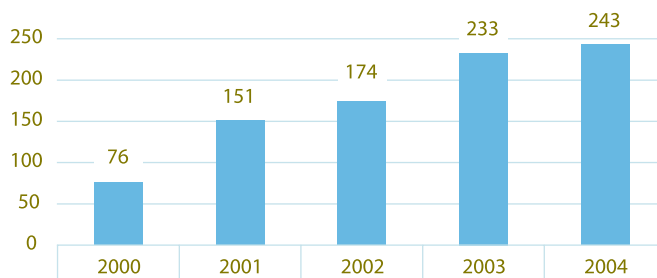
Saasteloa andjal ja kohaliku omavalitsuse organil on õigus kontrollida vähemalt üks kord aastas saasteloaiga seotud tingimuste täitmist tootmisterritooriumil ja tehnoloogiaseadmetel. See õigus lisandus uue välisõhu kaitse seadusega, varasemal ajal loa väljaandjal see õigus puudus.

Välisõhu kaitse nõuete rikkumised

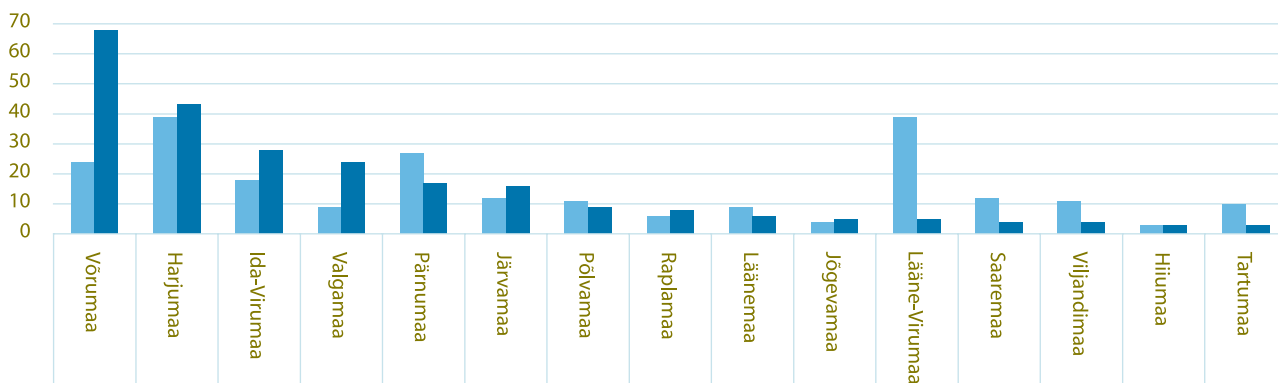
Analüüsid välisõhu kaitse nõuete rikkumisi, tuleb märkida, et nende osakaal keskkonnavalas- te rikkumiste koguarvus on suhteliselt väike. Aastate jooksul on välisõhu kaitse nõuete rikku- miste arv siiski järjest suurenenud (joonis 1).

Välisõhu kaitse nõuete rikkumiste jaotust maa- konniti vaadates selgub, et valdavalt on rik- kumisi esinenud Harjumaal, Ida-Virumaal ja Pärnumaal (joonis 2). Samas on Hiiumaal ja Jõgevamaal avastatud suhteliselt vähe õigusrik- kumisi. Eelkõige on see tingitud asjaolust, et antud piirkonnas on suhteliselt vähe saastealli- kaid ning olemasolevate saasteallikate valdajad täidavad välisõhu kaitse nõudeid. Tuleb lisada, et kui 2003. aastal fikseeriti Lääne-Virumaal, Tartumaal, Saaremaal ja Pärnumaal arvukalt välisõhu kaitse rikkumisi, siis 2004. aastal nen- des maakondades rikkumiste arv vähenes.

JOONIS 1 → VÄLISÕHU KAITSE NÕUETE RIKKUMISTE ARV, 2000-2004

JOONIS 2 → VÄLISÕHU KAITSE NÕUETE RIKKUMISTE ARV MAAKONNITI, 2003-2004

Peamiselt seisnevad rikkumised selles, et saaste- allika valdajal puudub välisõhu või erisaasteluba saasteainete välisõhku paiskamiseks. Välisõhu kaitse seaduse kohaselt annab saasteluba õiguse viia saasteaineid paiksest saasteallikast välisõhku ning määrab selle õiguse kasutamise tingimus- ed. Keskkonnaministri määrusega on kehtes- tatud saasteainete heitkogused ja kasutatavate seadmete võimsused, millest alates on nõutav välisõhu saasteluba ja erisaasteluba. Näiteks on välisõhu saasteluba nõutav, kui põletusseadme soojusvõimsus on suurem kui 0,3 MW. Sama määrusega on sätestatud lubatud saasteainete heitkogused, mille puhul pole välisõhu saaste- luba nõutav. Näiteks ei ole välisõhu saasteluba vaja, kui õhku paisatakse alla 100 kg lenduvaid orgaanilisi ühendeid. Tuleb märkida, et selliste →

rikkumiste arv, kus saasteallika valdajal puudus saasteluba saasteainete õhku paiskamiseks, on aastate jooksul mõnevõrra vähenenud. Valdavalt esinesid sellised rikkumised veel 2000. aastate alguses, mil saasteallikate valdajad alles teadvustasid endale välisõhu saasteloa vajadust. Välisõhu saasteloa tegutsemise eest võetakse reeglina vastutusele juriidiline isik, kellele määratakse rahaträhv. Välisõhu kaitse seaduse kohaselt võib juriidilist isikut karistada rahaträhviga kuni 30 000 krooni.

Sageli esineb rikkumisi, kus saasteallika valdaja pole määratud tähtjaks esitanud välisõhu saastamisega seotud aruannet. Keskkonnaministri määruse kohaselt tuleb 15. jaanuariks esitada välisõhu saastamisega seotud aruanne keskkonnateenistusele. Aruanne peab sisaldama andmeid toorme-, kütuse- ja energiakulu kohta, välisõhku eralduvate saasteainete tegelikke heitkoguseid tehnoloogiaprotsesside kaupa, välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguste ja välisõhu saastatuse taseme mõõtmisandmeid, saasteainete heitkoguste vähendamiseks rakendatavad meetmed. Paljud saasteallika valdajad on jätnud selle nõude täitmata ning reeglina on see kaasa toonud rahaträhvi.

Ühe osa rikkumistest moodustavad juhtumid, kus saasteallika valdajad ei täida välisõhu saasteloa määratud tingimusi. Tihti eiratakse nõuet teostada keskkonnaseiret. Kui varem sai välisõhu saasteloa väljaandja otsustada keskkonnaseire tingimuste ulatuse üle, siis nüüd on välisõhu kaitse seadusega täpsustatud paikse saasteallika seiretingimusi. Seaduse järgi peab paikse saasteallika valdaja korraldama vähemalt kord viie aasta jooksul saasteallikast välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguste ja saasteallikate parameetrite täpsustamise otseste mõõtmiste abil. Samuti peab saasteallika valdaja jälgima, et tema valduses olevast saasteallikast välisõhku eralduvad saasteainete kogused ei ületaks kehtestatud kontrollarvu ega põhjustaks piirkonna välisõhu saastatuse taseme piirväärtuse ületamist. Juhul kui saasteallikast eralduvad saasteained põhjustavad välisõhu saastatuse taseme ühe tunni keskmise piirväärtuse ületamise või saastatuse tase on selle lähedane, peab saasteallika valdaja hindama kord kvartalis (juhul kui loaga pole määratud teisiti) välisõhu kvaliteeti saasteallika ümbruses. Kuna välisõhku paisatavate saasteainete tegelikke heitkoguseid saab hinnata vaid otseste mõõtmiste abil, on saasteallika valdaja oma seire äärmiselt vajalik.

Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu suurte põletusseadmete direktiivi 2001/80/EÜ nõuete kohaselt peavad üle 100 Mw/h soojusvõimsusega saasteallika valdajad hakkama pidevalt mõõtma suurtest põletusseadmetest eralduvate suitsugaaside kontsentratsiooni. Nii on Fortum Termest ASi Kohtla-Järve katlamajas juba käivitatud välisõhku eralduvate saasteainete heitkoguste pidev seireseade.

Üksikutel juhtudel on tuvastatud, et saasteallikast on paisatud välisõhku lubatust suuremas koguses saasteaineid. Välisõhu saasteloa või erisaasteloa määratud saasteainete hetkeliste heitkoguste (g/s) kontrollimiseks on vaja teostada mõõtmisi. Mõningatel juhtudel pole võimalik mõõta saasteallikatest eralduvate saasteainete heitkoguseid, kuna puuduvad nõuetekohased mõõtekohtad. Samas on mõnel juhul üksikutest saasteallikatest välisõhku eralduvate saasteainete heitkogused esitatud välisõhu saasteloaal koondsaasteallikana ja seetõttu pole võimalik üheaegselt mõõta saasteallikatest eralduvaid saasteainete heitkoguseid. Saasteainete lubatust suuremas koguses välisõhku paiskamise eest määratakse süüteo toime pannud isikule karistuseks rahaträhv.

Osoonikihti kahandavate ainete kontrollimine

Viimasel ajal on Keskkonnainspeksioon suurt tähelepanu pööranud osoonikihti kahandavate ainete ning osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate toodete turustamise ja kasutamise kontrollimisele. Euroopa Parlamendi ja Euroopa Nõukogu määruse 2037/2000/EÜ nõuded osoonikihti kahandavate ainete kohta rakendusid alates Eesti ühinemisest Euroopa Liiduga. Kindlaks on tehtud, et osoonikihti kahandavate ainete jätkuv emissioon keskkonda praeguses mahus kahjustab märkimisväärselt osoonikihti. Osoonikihti kahandavate ainete ülemäärane emissioon ohustab omakorda inimeste tervist ja keskkonda. See tingis vajaduse rakendada meetmeid, kaitsmaks inimeste tervist ja keskkonda osoonikihti kahjulike emissioonide mõju eest. Seetõttu on keelustatud ja rangelt piiratud osoonikihti kahjulike ainete tootmist ja kasutamist.

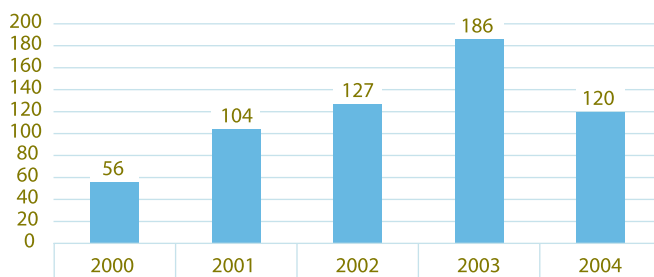
Osoonikihti kahandavate ainete nimekiri on sätestatud määruse 2037/2000/EÜ lisas 1. Kontrollitavate ainete nimekirja kuuluvad sellised ained nagu täielikult halogeenitud klorofluorosüsivesinikud, haloonid, süsiniktetrakloriid, trikloroetaan, brommetaan, bromofluorosüsivesinikud ja klorofluorosüsivesinikud, mis esinevad eraldi või seguna. Määrusest tulenevalt pidid kõik haloonsüsteemid, sealhulgas need, mis asuvad Eestile kuuluvatel sõiduvahenditel (laevadel, lennukitel jne), olema demonteeritud Eesti Euroopa Liiduga ühinemise ajaks. Seega on alates 1. maist 2004 osoonikihti kahandavate ainete kasutamine tulekustutus-süsteemides ja portatiivsetes tulekustutites seadusevastane. Koos Osoonibüroo ja Veeteede Ametiga tehakse järelevalvet, et välja selgitada, milliseid aineid kasutatakse Eesti laevade tulekustutus-süsteemides ja külmutusseadmetes. →

Välisõhu kaitse nõuete rikkumise eest saab vastutusele võtta nii füüsilisi kui ka juriidilisi isikuid (joonis 3). Võrreldes 2003. aastaga määrati 2004. aastal rikkumiste eest karistuseks vähem rahatrahve.

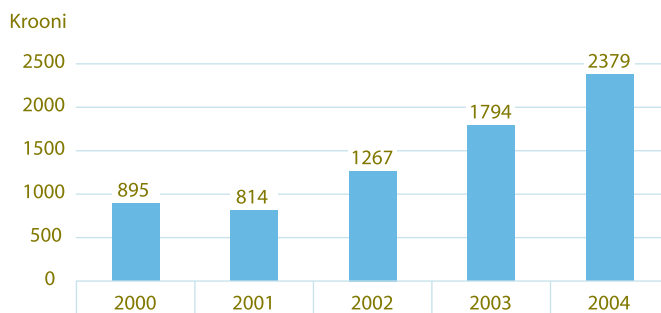
Samas on keskmine trahvisumma aasta-aastalt suurenenud (joonis 4). Olgugi et 2004. aastal oli trahvitud isikute arv 2003. aastaga võrreldes väiksem, määrati 2004. aastal karistuseks karmimaid rahatrahve kui varasematel aastatel. Piirkondade järgi määrati kõrgemaid trahve Harjumaal ja Ida-Virumaal ning väiksemaid Saaremaal, Läänemaal, Viljandimaal ja Võrumaal. Kahtlemata on juriidiliste isikute karistused suuremad füüsilistele isikutele määratud karistustest. Isikuid trahvitakse nii välisõhu saasteloa või erisaasteloa puudumise kui ka loa nõuete rikkumiste eest.

Aasta-aastalt on suurenenud hoiatustrahvide määramine (joonis 5). Tuleb märkida, et hoiatustrahv ei ole oma olemuselt karistus. Vähetähtsa väärtel puhul võib kohtuväline menetleja jätta menetlusaluse isiku karistamata ning määrata hoiatustrahvi.

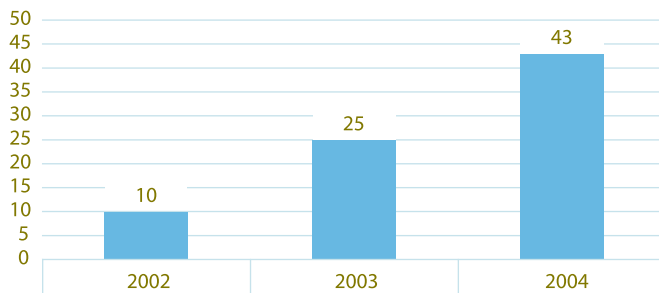
JOONIS 3 → TRAHVITUD ISIKUTE ARV, 2000-2004

JOONIS 4 → KESKMINNE TRAHVISUMMA, 2000-2004

JOONIS 5 → HOIATUSTRAHVIDE ARV, 2002-2004

Kaebused välisõhu kvaliteedi kohta

Keskkonnainspeksioonile laekub arvukalt kaebusi üle Eesti seoses välisõhu ebarahuldava kvaliteediga. Enamasti on kaebuste põhjuseks ebameeldiva lõhna esinemine välisõhus. Peamiselt on kaebused olnud tingitud halvastilõhnavate ühendite eraldumisest põllumajandusettevõtetest (sigalatest), heitvee puhastusprotsessidest, põlevkivikeemia tööstusettevõtetest, aga ka tahkete osakeste lendumisest puistekaupade laadimisel. Arvukalt on laekunud kaebusi Kohtla-Järve linna piirkonna õhusaaste kohta.

Ebameeldiva või ärritava lõhnaga ainete eraldumist käsitleb välisõhu kaitse seadus. Taolise lõhnaaine esinemist välisõhus saab mõõta kindlate meetodite abil. Lõhnaaine esinemise määramiseks on maakondlike keskkonnateenistuste juurde moodustatud ekspertrühm, mis annab hinnangu lõhna esinemise või mitteesinemise kohta. Samuti on ekspertrühmal õigus nõuda ebameeldiva lõhna esinemisel seda põhjustava saasteallika valdajalt lõhna vähendamise tegevuskava koostamist. Lähtudes lõhnaainete esinemisest välisõhus, peavad saasteallikate valdajad rakendama täiendavaid meetmeid lõhnaainete heitkoguste vähendamiseks. Keskkonnainspeksioonile on pandud kohustus kontrollida lõhnaainete heitkoguste vähendamise tegevuskava.

Suundumused

Välisõhu kaitse seaduse jõustumisega kaasnesid mitmed uued keskkonnajärelevalve valdkonnad. Uue valdkonnana on juurde tulnud lõhna vähendamise tegevuskava täitmise kontrollimine ning osoonikihti kahandavate ainete lekke kontrollimine vastavates seadmetes. Lisandumas on turustatavate kütuste keskkonnanõuetele vastavuse kontrollimine. ●

SUURIMATEKS PAIKSETEKS SAASTEALLIKATEKS ON TÖÖSTUSETTEVÕTTED

Veekaitse ja -kasutamise järelevalve

**Kai Korkmann →
Keskkonnainspeksiooni
Tartumaa osakonna
vaneminspektor**

Ei ole sellel ümmargusel maamunal, kus me igapäev kõnnime, antud kõigile ühepalju – kellel on naftat, mõnel kulda, aga meil on vett. Kõlab ehk pisut ülepa-kutult võrrelda vett kullaga, kuid mida me endi elus-hoiuks peale õhu järgmisena kõige rohkem vajame? Pole ju paha mõnikord istuda ja ette kujutada, et toas kraani keerates jookseb kruusi näiteks *coca-cola* või õlu, aga suppi nendest paraku ei keeda ja hommikukohvi ei tee.

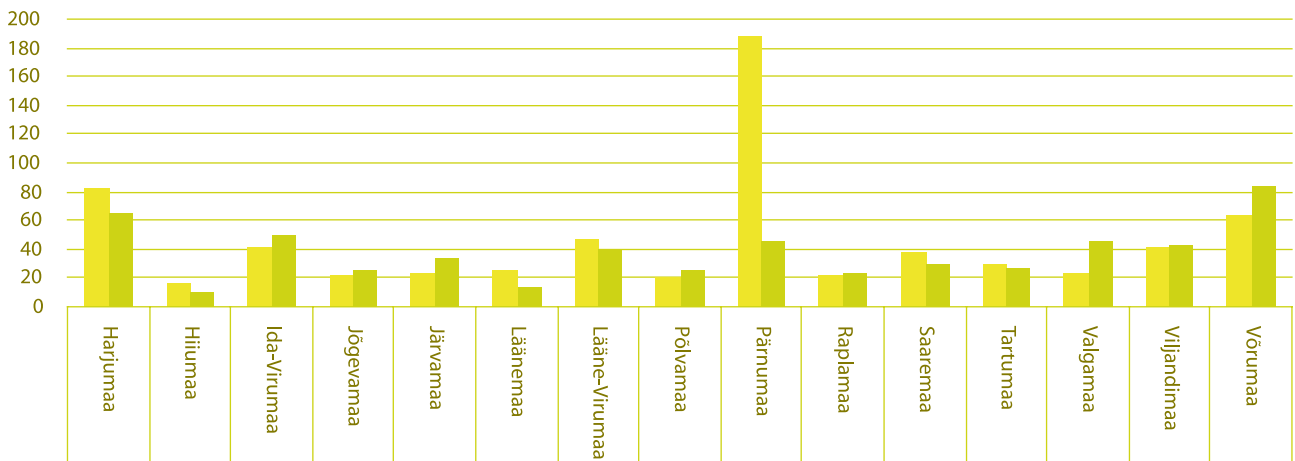
Millised on siis sagedamini esinevad veekaitse- ja vee-kasutamisealased rikkumised, millega inspektoritel tuleb võidelda? Vee kasutamine suuremates kogustes on reguleeritud vee erikasutusloaga. Sellega seondult on loomulik, et järjest rohkem pannakse rõhku just ettevõtete kontrollimisele. Järelevalve eesmärk on nii ajapikku tekkivate probleemide vältimine kui ka keskkonnaalaste rikkumiste avastamine.

Kõige sagedamini on esinevad rikkumised seotud vee kasutamise ja vee erikasutusloa (ettevõttes, kus luba on kohustuslik) ning erikasutusloa nõuete eiramisega. Inspektorid kohtavad kahjuks tihti ettevõtjaid, kes pärast vee erikasutusloa kättesaamist selle riivuliste teiste kaustade vahele panevad ja sinna unustavad. Suur on nende üllatus, kui saabub teadmine, et loa paari viimasel leheküljel toodud nõudmised on senini täitmata. Sellistel puhkudel ei aita vabandused kiirest tööajast ega teadmatusest.

Veekaitse ja -kasutamise statistilised näitajad

On hea meel märkida, et viimaste aastatega oleme jõudnud teatud stabiilsuseni. Kui möödunud sajandi üheksakümnendate teises pooles sai veelaste rikkumiste koguarvu kirjutada veel neljakohalise arvuga, siis 2004. aastal oli rikkumisi 557. Veekaitse ja -kasutamise korra rikkumistest avastas Keskkonnainspeksioon 555 ja politsei kaks juhtumit, seega on põhirõhk keskkonnakaitseinspektorite tööle. Kui võrrelda 2004. aasta näitajat paari viimase aastaga, oli 2002. aastal veekaitse rikkumisi 411 ja 2003. aastal 684. 2004. aastal määrati trahve 170 korral füüsilisele isikule ja 129 juhul juriidilisele isikule. Kahel korral oli tegemist kuriteoga, mida uurib politsei.

Maakonniti oli 2003. aastal rikkumiste „esirinnas” Harjumaa ja Pärnumaa. Pärnumaa rikkumiste suur arv, teistest üle mitme korra suurem, oli tingitud Pärnu maavanema otsusest keelata 2003. aasta talvel autodega sõit merejääle. 2004. aastal paistis rikkumiste arvu poolest silma Võrumaa, kus esines sagedamini põllumajanduse ja vee erikasutuse aruandlusega kaasnevaid rikkumisi.

Enamlevinud õigusrikkumised

Probleeme on jätkuvalt põllumajandusest tuleneva keskkonnareostusega. Meie põhja- ja pinnavee läte, Pandivere kõrgustik, on oma nõrgalt kaitstud põhjaveealadega üks intensiivsemaid põllumajanduspiirkondi vabariigis ja siin peavad põldu harivad ettevõtted olema topelthoolsad silo, sõnniku ja mineraalväetistega majandamisel. Iga põllumees peab teadma, kuhu ta oma sõnnikuauna tohib teha ja milline peab välja nägema nõuetele vastav sõnnikuaun. Selle rajamisel tuleb arvestada keskkonnanõudeid ega tohi unustada, et aeg, mil sõnniku hoidmine on lubatud vaid nõuetele vastavates hoidlates, ei ole enam kaugel. Me ei saa ega tohi keskkonnakaitse pealt lõpmatuseni kokku hoida. Täna ei leia küll ühtegi vabandust neile põllumeestele, kes karstiaugu servale sõnnikut ladustavad või lumele läga laotavad. Hoolimatus võib tuua tunduvalt kallimad tagajärjed, kui esialgu ette oskame kujutada. Õnneks on üha enam mõistetud, et farmist tuleva reovee ja virtsa õige koht pole lauda taga esimeses kraavis, vaid vastavate normatiividega kooskõlas olevates kogumis-kaevudes või biopuhastites.

Üha kiiremini arenevas ühiskonnas näeme linnade ümbrustesse kerkimas aina uusi elamurajoone, kus on saamas probleemiks väljaehitamata kanalisatsioonisüsteemid. Kui tiheasustusega eramajade rajoonis hakkab iga majapidamine oma reovett imbsüsteemidega puhastama ja pinnasesse juhtima, jõuame varsti loodusseadustega tagatud ringlusesse, kus selle, mille veega alla

uhame, võime joogiveekaevust jälle tuppa pumbata. Siin on kohalikel omavalitsustel oluline roll täita, sest ehitusjärelvalve on just nende pädevuses.

Viimastel aastatel on seoses rohelise energia hoogustunud tootmise ja eelkõige hüdroenergia saamisega päevakorraks tõusnud vee paisutamise seotud probleemid. Lahendust vajavad küsimused, kellele kuuluvad aastakümneid tagasi ehitatud paisud, millised kohustused on maade tagastamisega paisuomanikuks saanud isikutel, kas ebaseaduslikud paisud tuleb likvideerida. Neile ja ka paljudele teistele küsimustele, mis vooluvee tõkestamist puudutavad, tuleb leida vastus.

Samuti tuleb veekogude läheduses ja veekogusid otseselt mõjutavatel ehitustel olla eriti hoolsad. Näiteks on sillaehitusel naftasaaduste või muu veekogu risustava materjali vette sattumine lubamatu.

Järjest suurenev koostöö erinevate riigiametite vahel on ka veealast keskkonnajärelevat tõhustanud, mis peaks kasu tooma nii meid ümbritsevale keskkonnale kui ka ettevõttele.

Lõpetuseks tahaks öelda, et pole olemas eksimatuid inimesi ja oma kooliraha maksab varem või hiljem suurem osa meist ikka ise. Tahaks vaid loota, et õpetunnid kauaks meelde jäävad ja kordamise eest ei pea täienduskooolitajale uusi summasid maksma. Tuletagem vahel meelde, et iga meie tehtud otsuse eest tuleb ka vastutada. ●

Ohtlikud ained ja kemikaaliohutus

**Toomas Liidja →
Keskkonnainspektsiooni
keskkonnaosakonna
juhtivinspektor**

JÄRELEVALVET KEMIKAALISEADUSE JA SELLE ALUSEL KEHTESTATUD ÕIGUSAKTIDE NÕUETE TÄITMISE ÜLE TEOSTAVAD:

→ **TEHNILISE JÄRELEVALVE INSPEKTSIOON** – ohtlikus ja suurõnnetuse ohuga ettevõttes käitlemise ohutuse, ohtlikkuse kategooria arvutamise, teabelehe ja ohutusaruande nõuetele vastavuse ning kemikaali arvestamise ja kemikaalist teavitamise nõude täitmise osas;

→ **PÄÄSTEASUTUSED** – teabelehe, ohutusaruande ja hädaolukorra lahendamise plaanide osas;

→ **TÖÖINSPEKTSIOON** – tervishoiu- ja tööohutuse nõuete täitmise osas;

→ **KESKKONNAINSPEKTSIOON** – keskkonnajärelevalve seadusega sätestatud korras;

→ **TARBIJAKAITSEAMET** – ohtliku kemikaali jaemüügi-nõuete täitmise osas;

→ **MAKSU- JA TOLLIAMET** – Euroopa Parlamendi ja EL Nõukogu määruse 304/2003/EÜ lisas 1 loetletud kemikaalide ekspordile ja impordile kehtestatud nõuete täitmise osas;

→ **TERVISEKAITSEINSPEKTSIOON** – hulгимүүгис olevast kemikaalist teavitamise ja selle ohutusnõuete täitmise ning kemikaaliga teenuse osutamise osas.

Alates 1. jaanuarist 2004 on eelnimetatud inspektsioonil, ametil või asutusel õigus ettekirjutuse täitmata jätmisel rakendada sunniraha või asendustäitmist.

Keskkonnainspektsioon on kemikaaliohutuse valdkonnas 2004. aastal kontrollimisel avastanud ja fikseerinud 56 rikkumist. See on 2003. aastaga sarnases mahus. Ettekirjutus on nendest tehtud 13 korral ja väärtemenetlust on alustatud 35 juhul. Keemiatööstuse ja ohtlike kemikaalide veo poolest intensiivsemates piirkondades – Harjumaal ja Ida-Virumaal – on keskkonnainspektoritel olnud teiste maakondadega võrreldes tunduvalt rohkem tööd. 2005. aastal avastati 24 rikkumist Harjumaal ja 13 rikkumist Ida-Virumaal.

Samas on ühes väärtetomaterjalis või ettekirjutuses fikseeritud enamasti rohkem kui üks kemikaaliseaduse nõude rikkumine. Järgnevalt on esitatud erinevad kemikaaliseaduse sätteid koos Keskkonnainspektsiooni poolt 2004. aastal fikseeritud rikkumiste arvuga.

Eelnevate aastatega võrreldes on oluliselt vähenenud kemikaali ohutuskaartide puudumise või olemasolevate ohutuskaartide nõuetekohasuse alaste rikkumiste arv. Enamus ohutusnõuete rikkumisi seonduvad naftasaaduste veol või hoidmisel tekkinud pinnase saastusjuhtumitega.

Kahes raudteel tsisternidest naftasaaduste pinnasele voolamise asjas esitas keskkonnainspektsioon reostuse tekitajale saastetasu nõude. Neist ühe otsuse, milles kohustati transpordiettevõtet tasuma 152 114 krooni suurus saastetasu, vaidlustas ettevõtte kohtus. Riigikohtu lahend suunas selle 17. märtsil 2005. aastal uuesti läbi vaatamiseks Tallinna Ringkonnakohtule. ●

KESKKONNAMINISTRI 2. APRILLI 2004 MÄÄRUSEGA NR 12 ON KEHTESTATUD OHTLIKE AINETE SISALDUSE PIIRNORMID PINNASES JA PÕHJAVEES.

PIIRARVUST SUUREMA VÄÄRTUSE KORRAL ON PINNAS VÕI PÕHJAVESI REOSTUNUD NING INIMESE TERVISELE JA KESKKONNALE OHTLIK. SIHTARVUGA VÕRDSE VÕI VÄIKSEMA VÄÄRTUSE KORRAL ON PINNASE VÕI PÕHJAVEE SEISUND HEA EHK INIMESELE JA KESKKONNALE OHUTU.

KUI OHTLIKE AINETE SISALDUS JÄÄB PIIRARVU JA SIHTARVU VAHELE, ON PINNASE VÕI PÕHJAVEE SEISUND RAHULDAV.

2004. AASTAL ALUSTATUD KRIMINAALASJAD

KESKKONNAINSPEKTSIOONI HARJUMAA OSAKOND ALUSTAS KRIMINAALMENETLUSE TALLINNAS BETOONI 17 TOOTMISTERRITOORIUMIL ARSEENI SISALDAVATE OHTLIKE KEMIKAALIDE TAHTLIKU PINNASESSE VIIMISE ASJAS. NIMETATUD KRIMINAALASJA UURIMINE ON ÜLE ANTUD POLITSEILE.

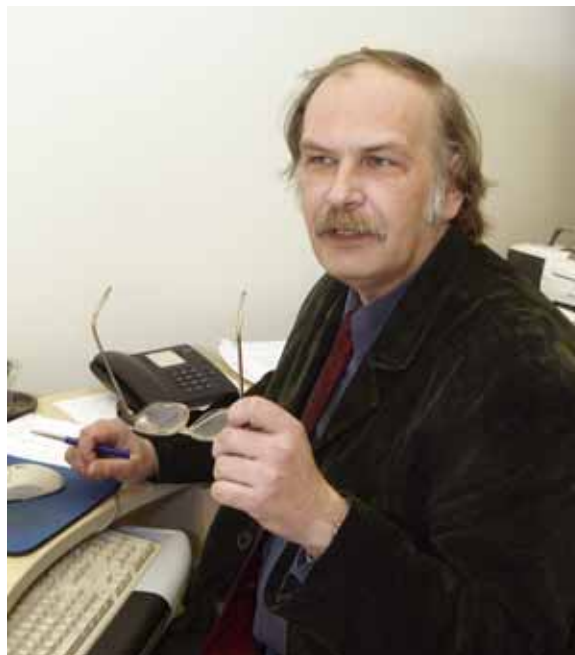
KASEPÄÄ VALLAS TARTU-JÕHVI MAANTEE PARKLA ÄÄRSEL METSAMAAL AVASTATI NELI 200-LIITRIST METALLVAATI, MIS EKSPERDI ARVAMUSE JÄRGI SISALDASID VÄRVITUD AHJUKÜTUSE VÄLJAJESEMISE HAPPELISI JÄÄKE. KESKKONNAINSPEKTSIOONI JÕGEVA BÜROO ALUSTAS JUHTUMI ASJAOLUDE VÄLJASELGITAMISEKS KRIMINAALMENETLUSE.

IDA-VIRU MAAKONNAS JÕHVI VALLAS KOTINUKA KÜLAS AVASTATI 2004. AASTA AUGUSTIS METSA ALL 200-LIITRISED VAADID, MIS OLID TÄIS TUMEDAT LÕHNAVAT AINET. KESKKONNAINSPEKTSIOON ALUSTAS JUHTUNU SUHTES VÄÄRTEOMENETLUSE, KUID KURITEO TUNNUSTE ILMNEMISEL EDASTAS JUHTUMI POLITSEILE KRIMINAALMENETLUSE ALUSTAMISEKS.

Kemikaaliohutuse nõue	Rikkumiste arv 2004
Kemikaaliseaduse § 10 alusel kehtestatud ohtlike kemikaalide identifitseerimise, klassifitseerimise, pakendamise ja märgistamise nõuete rikkumine	20
Kemikaalist johtunud reostuse korral ei kõrvaldanud käitleja reostust, ei likvideerinud reostuse põhjust ega teavitanud keskkonnajärelevalve asutust (kemikaaliseaduse § 17 lõige 5)	13
Kemikaaliseaduse § 11 lõige 2 punkti 2 alusel kehtestatud kemikaali hoiukohale, peale- ja ümberlaadimiskohale ning teistele kemikaali käitlemiseks vajalikele ehitistele esitatud nõuete rikkumine	12
Kemikaali hoidmine ja käitlemine põhjustas ohu hoidjale ja käitlejale, kaasinimestele ja varale (kemikaaliseaduse § 16 lõige 2)	10
Ohtliku kemikaali pakendil ei olnud ettenähtud andmeid (kemikaaliseaduse § 18 lõige 2)	10
Kemikaali käitleja ei pidanud ohtlike kemikaalide arvestust (kemikaaliseaduse § 15 lõige 1 punkt 2)	10
Ohtlike kemikaalide arvestus ei näidanud iga kemikaali liikumist ettevõttes selle soetamisest kuni töötlemise, väljastamise või kahjutustamiseni (kemikaaliseaduse § 15 lõige 2)	9
Kemikaali käitlejal ei olnud vajalikku teavet kemikaali füüsikaliste ja keemiliste omaduste, ohtlikkuse, ohutusnõuete ja kahjutustamise kohta (kemikaaliseaduse § 17 lõige 1)	4
Kemikaali käitleja ei järginud kemikaali käitlemise kohta kehtestatud ohutusnõudeid (kemikaaliseaduse § 17 lõige 2)	4
Kemikaali pakend ei olnud vastupidav ega kindlustanud kemikaali ohutut käitlemist (kemikaaliseaduse § 18 lõige 1)	4
Kemikaali käitleja ei rakendanud kemikaali käitlemisel vajalikke abinõusid kemikaalist tuleneda võiva kahju vältimiseks (kemikaaliseaduse § 15 lõige 1 punkt 1)	3
Ohtliku kemikaali valmistaja või importija ei olnud koostanud ega käitlejale üle andnud ohutuskarti (kemikaaliseaduse § 19 lõige 1)	2
Eestis käideldava kemikaali ohutuskart ei olnud eestikeelne (kemikaaliseaduse § 19 lõige 2)	1
Ohtliku kemikaali käitleja ei olnud määranud ohutusnõunikku (kemikaaliseaduse § 15 lõige 31)	1

Kiirgustegevus ja -järelevalve

**Pavel Ojava →
Keskkonnainspektsiooni
keskkonnaosakonna
vaneminspektor**

Lõhnatu, maitsetu, värvitu, nähtamatu, hääletu. Kompida ei anna, kaaluda ei saa ning kilekotti ka ei pista. Rassi- ja sootunnused puuduvad. Justkui polegi midagi, justkui polegi olemas. Ometi see miski eksisteerib, ümbritseb meid kogu aeg ning saadab meid sünnist surmani. Tuleb eikusagilt ja sinna ka läheb.

Kiirgus – nii kutsutakse nähtust, mille teadlased avastasid natuke rohkem kui sajand tagasi ja ilma milleta ei kujuta inimkonna eksistentsi enam ettegi. Kuuldes kiirgusest, visanduvad inimestele dramaatilised pildid „aatomiseentest“, kohutava purustusjõuga lööklainetest ja tuhandetest-tuhandetest ohvritest, kes on statistilise arvuna tarkadest raamatutest läbi kantud.

Tundub, et kõik juhtus ühe ammuse sõja ajal. Samas võib see juhtuda praegu ja ka tulevikus, kuna inimlikul kurjusel ja lollusel teatavasti piirid puuduvad. Nagu puuduvad piirid inimlikul hooletusel, tuues kaasa Tšernobõli-taolised hävingud koos arvutute haigestunute ja hukkunutega. Milline on sarnaste sündmuste lõplik mõju ja tagajärg, ei oska keegi täpselt prognoosida.

Meie tegeliku igapäevaelu side kiirgusega on väga tihe. Üldjuhul me ei teadvusta, et paljud meid ümbritsevad esemed, lendamine lennukiga või täiesti tavalised meditsiinilised manipulatsioonid meie kehaga võivad pikaajalises perspektiivis avaldada samasugust soovimatut mõju nagu seda teeks ioniseeriv kiirgus, mis on valla pääsenud tuumapommist. Röntgenid, siivertid, bekrellid, küriid ja muud kenade nimedega ristitud kiirgust iseloomustavad ühikud on samad, erinevad on doosid ja aeg, mille jooksul meid kiirgusega mõjutatakse.

On olemas kahte tüüpi kiirgust – looduslik ja kunstlik ehk tehiskiirgus. Esimene neist on eksisteerinud kogu aeg ja mõjutab meid sõltumata meie tahtest. Kiirgavad kosmos ja Päike, kiirgavad kivimid ja meie ise kiirgame samuti. Seda kiirgust ei saa reguleerida seaduste ega mingite meetmetega. See ei allu järelevalvele, ta lihtsalt on. Tõsi, mõningatel juhtudel saab ja tuleb inimest ning teatud vahendeid loodusliku kiirguse eest varjestada (kosmoselennud, laboriseadmed).

Teisiti on lood tehiskiirguse ja seda tekitavate allikatega, mille on inimesed välja mõelnud ja konstrueerinud. Kiirgusallikad on seadmed, ained või rajatised, mis on võimelised emiteerima ioniseerivat kiirgust või radioaktiivseid aineid, nad võivad olla kinnised või lahtised. Nende kasutusala on väga lai, hõlmates energetikat, olmeelektronikat, meditsiini, tööstust (sh sõjatööstust) ja teadust. Enam kasutust leiab röntgenkiirgus. Ainuüksi meditsiinis on Eestis kasutusel ligi 750 röntgenallikat. Selliste allikatega toimetamine kuulub kiirgustegevuse valdkonda ehk siis tegu on mis tahes tegevusega, mis suurendab või võib suurendada inimese kiiritust tehisallikate kiirgusest või looduslikest kiirgusallikatest, kui looduslike radionukliidide töödeldakse nende radioaktiivsuse, lõhustatavuse või tuumasünteesi omaduste pärast.

Muu hulgas loetakse kiirgustegevuseks radioaktiivse aine tootmist, töötlemist, kasutamist, omamist, ladustamist, vedu, riiki sisse- ja riigist väljavedu ning ajutist või lõppladustust. Samuti on kiirgustegevus ioniseerivat kiirgust emiteeriva ja üle viiekilovoldise potentsiaalide vahe juures töötava elektriseadme kasutamine. Loetletud kiirgustegevuste jaoks peab isikul olema kiirgustegevusluba. →

Kavandatavat kiirgustegevust tuleb eelnevalt põhjendada ja seletada, tõendades, et see on kiirgustegevuse põhjustatava võimaliku tervisekahjustuse suhtes majanduslike, sotsiaalsete või muude hüvede poolest parim. Kiirgustegevus peab olema organiseeritud selliselt, et saadav doos oleks nii väike kui otstarbekuse seisukohalt võimalik. Kui seda printsiipi ei järgita, tekivad kiirituse tagajärjel muutused, mis algul ei pruugi olla nähtavad, kuid suurte kiirgusdooside puhul muutuvad jälgitavaks ja viivad rakkude surmani, mis võib massilisel kahjustumisel olla kogu organismi surma põhjuseks. Samuti võib eluskoes neelduv ioniseeriv kiirgus põhjustada vähiteket, leukeemiat, embrüo- ja lootekahjustusi ning geneetilisi mutatsioone.

Kiirgusenergia neeldumisprotsess vallandab kudedes teised faasid, see tähendab, et kui energia on neeldunud, pole enam tagasiminekut ja järgnevad keemilised ning bioloogilised muutused. Kui algset füüsilist toimet ei saa vältida, kulgeb protsess paratamatult kirjeldatud viisil lõpuni.

Et vältida ja vähendada riske, tuleb kiirgustegevust ohjata ning luua tõhusalt toimiv järelevalve kiirgustegevuse üle.

Järelevalve seaduslikud alused

2004. aasta 1. mail jõustus uus kiirguseadus, mille koostamisel olid aluseks Euroopa Liidu õigusaktid, IAEA (Rahvusvaheline Aatomienergia Agentuur) ohutusstandardid, ICRP (Rahvusvaheline Kiirguskaitse Komisjon) soovitused, teiste maade õigusaktid ja seni kehtinud kiirguseadus. Seadusega on sätestatud põhilised ohutusnõuded inimese ja keskkonna kaitsmiseks ioniseeriva kiirguse kahjustava mõju eest ning isikute õigused, kohustused ja vastutus ioniseeriva kiirguse kasutamisel. Samuti reguleerib seadus kiirgustegevust ja toiminguid, mille korral looduslikud kiirgusallikad võivad põhjustada töötajate ja elanike kiirituse olulist suurenemist, sekkumistegevust kiirgushädaolukorra ning kiirgushädaolukorra või lõpetatud kiirgustegevuse tagajärjel tekkinud püsikiirituse puhul.

Kiirguseaduse kohaselt korraldab kiirgusohutusalast tegevust oma pädevuse piires Keskkonnaministeerium Keskkonnainspektsiooni ja Kiirguskeskuse kaudu.

Kiirguskeskus on kiirgusohutust kindlustavaid teenuseid osutav riigiasutus, mis nõustab kiirgustegevusloa ja kvalifitseeritud kiirguseksperdi tegevuslitsentsi andjat ehk Keskkonnaministeeriumi ning järelevalvet teostavat isikut ehk Keskkonnainspektsiooni.

Lisaks nimetatule peab Kiirguskeskus kiirgusallikate, tuumamaterjali ja radioaktiivsete jäätmete registreid ning kiirgustöötajate doosiregistrit, vaatab läbi kiirgustegevusloa taotleja poolt Keskkonnaministeeriumile esitatud andmed, kontrollib nende vastavust tegelikule →

KIIRGUSOHU EEST HOIATAB VASTAV MÄRK

olukorrale, korraldab õhu, pinnase, vee ja toiduainete radioaktiivsuse riiklikku seiret.

Kiirguslase järelevalve teostaja ja väärtegade menetleja on Keskkonnainspeksioon.

Kiirgusseadusega on sätestatud väärtegade liigid:

- kiirgustegevusloa tingimuste rikkumine,
- radioaktiivsete ainete lisamine toiduainetele, manguasjadele, ehetele ja kosmeetikakaupadele nende valmistamisel ning selliste kaupade sisse- või väljavedu,
- radioaktiivset ainet sisaldavate kiirgusallikate ja radioaktiivsete jäätmete vedu üle riigipiiri vastava loata,
- radioaktiivset ainet sisaldava kiirgusallika või radioaktiivsete jäätmete üleandmine kiirgustegevusloata isikule.

Seadusega on sätestatud karistuste määrad, mis ulatuvad sajast kuni kolmesaja trahviühikuni füüsilistele isikutele ning 50 000 kroonini juriidilistele isikutele. Uue seaduse kohaselt pole kiirgustegevusloata tegevus enam väärtegu, vaid seda menetletakse lähtuvalt karistusseadustikust kui kuritegu, mille eest on karistuseks ette nähtud juriidilistele isikutele rahaline karistus ja füüsilistele isikutele rahaline karistus või kuni üheaastane vangistus.

Kiirguskeskus ja Keskkonnainspeksioon on ühiselt läbi vaadanud kiirgusseaduse ja määruste eelnõud ning inspekteerinud kiirgustegevusloa omavaid ettevõtteid. Kahe ametkonna koostööna kavandati ja viidi läbi ühisseminarid, kus Kiirguskeskuse töötajad rääkisid kiirgustegevuse ja -ohutuse teemadel ning jagasid tehnilist informatsiooni objektide kontrollist. Keskkonnainspeksiooni esindajad tutvustasid keskkonnajärelevalve meetodeid ja ettekirjutuste/protokollide tegemise protseduure.

Järelevalve 2004. aastal

Keskkonnainspeksiooni piirkondlike inspektorite töö iseseisvate kontrollide läbiviimisel on suurenenud. Kui 2003. aastal kontrolliti 11 kiirgustegevusloa kohuslast viies maakonnas, siis 2004. aastal viidi läbi juba planeeritud 39 kontrollkäigu asemel 57 kontrolli, kokku kümnes maakonnas.

Tõusis ka avastatud väärtegade arv. 2003. aastal menetleti kolme süütegu kahes maakonnas. 2004. aastal menetleti juba kaheksat süütegu kuues maakonnas, ühel juhul tegi inspektor ettevõttele ettekirjutuse. Raha-trahvid määrati kuuele juriidilisele ja ühele füüsilisele isikule. Kõik loetletud õigusrikkumised avastati enne uue kiirgusseaduse jõustumist ning need olid seotud kiirgustegevusloa puudumisega.

Uue kiirgusseaduse kohaselt jäid enne seaduse jõustumist välja antud load kehtima veel üheksaks kuuks. Kui loa omanik esitas taotluse uue kiirgustegevusloa saamiseks, pikenes loa kehtivusaeg veelgi. Selline seadusesäte tekitas nn üleminekuperioodi. Üleminekuperioodil oli kehtima jäänud lubade kontrollimine problemaatiline ja tegelikult polnudki seda võimalik teha, sest vanadele lubadele ei kantud kehtestatud tingimusi ega nõudeid.

Sel perioodil hoidsid Kiirguskeskuse spetsialistid ettevõtetal n-ö silma peal ja tegid kiirgusmõõtmisi. Kokku kontrollisid Kiirguskeskus ja Keskkonnainspeksioon kiirgustegevusega seotud ligi 550 ettevõtjast 227.

Käesoleval aastal jätkavad ametkonnad ühisinspekteerimisi ning tõhustavad koostööd veelgi. ●

Kompleksloa ettevõtete kontrollimine

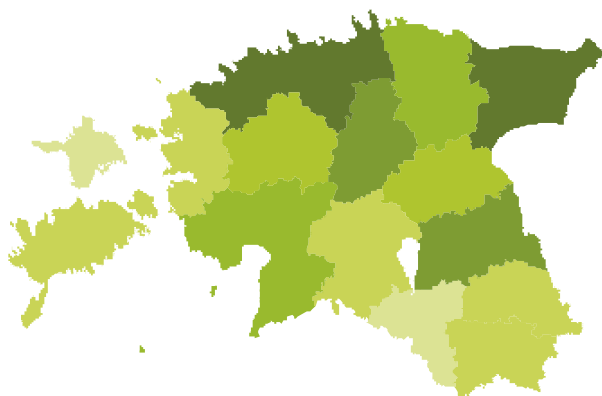
Ulvi Tuisk →

Keskkonnainspeksiooni
keskkonnaosakonna
juhtivinspektor

Üha enam suurkätisi on kohustatud taotlema kompleksluba, millega seonduvat reguleerib saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seadus. Nimetatud seadusega määratletakse keskkonnaohuga tegevused ja sätestatakse sellest tegevusest tuleneva saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise alused, et ära hoida inimtegevusest tulenevat kahjulikku mõju keskkonnale või vähendada seda. Seadus kohustab kasutama alati parimat võimalikku tehnikat või tehnoloogiat ning sätestab keskkonnakompleksloa kohustuse põhimõtted, nõuded ja tegevusvaldkonnad.

JOONIS 1 → KOMPLEKSLUBA VAJAVATE KÄITISTE ARV MAAKONDADES

Keskkonnakompleksluba on dokument, mis annab ettevõttele õiguse tegutseda määratud tegevusvaldkonnas viisil, mis tagab võimalikult vähese kahjuliku mõju keskkonnale. Kompleksloaga sätestatavad nõuded peavad tagama vee, õhu ja pinnase kaitse ning tekkinud jäätmete käitlemise nii, et saastus ei kanduks ühest keskkonnaelemendist (vesi, õhk, pinnas) teise.

Kompleksluba võivad taotleda kõik mitut erinevat keskkonnaluba omavad ettevõtted, kuid seaduses on määratud tegevusvaldkonnad, kus selle omamine on kohustuslik. Uued käitised, mis tegutsevad alal, kus kompleksluba on kohustuslik, peavad taotlema kompleksloa juba enne tegevuse alustamist. Olemasolevad käitised peavad esitama loataotluse Vabariigi Valitsuse määruses "Keskkonnakompleksluba nõudvate alltegevusvaldkondade ja künnisvõimsuste kehtestamine ning olemasolevate käitiste käitajate poolt kompleksloa taotluste esitamise tähtaegade kehtestamine" märgitud tähtjaks, see on ajavahemikul 1. maist 2003 kuni 1. jaanuarini 2007. Seaduse kohaselt ei tohi käitaja kompleksloata tegutseda valdkonnas, kus seaduse järgi on vaja kompleksluba. Käitajatelt, kelle tegevus jääb määratud alltegevusvaldkondadest välja või ei ületa künnisvõimsust, ei nõuta kompleksluba.

Tulevikus peaks Eestis olema ligi 100 kompleksluba omavat ettevõtet. Enim asub kompleksluba omavaid ettevõtteid Harjumaal ja Ida-Virumaal (joonis 1).

Kompleksluba omavate ettevõtete arv võib tulevikus muutuda ja esitatud ettevõtete arvu maakondade kaupa ei tohiks võtta üheselt. Siin tuleb arvestada, et osa seaduses määratud tegevusvaldkonnas tegutsevaid ettevõtteid on kohustatud esitama taotluse ning osa käitisi võib taotluse kompleksloa saamiseks esitada soovi korral. Ühel tootmisterritooriumil asuvad ettevõtted võivad taotleda ühise loa. →

Maakondade keskkonnateenistused hakkasid keskkon-
nakomplekslubasid väljastama 2003. aastal ning 2005.
aasta alguseks oli väljastatud neid 16 ettevõttele.
Järgneval joonisel (2) on esitatud 2005. aasta alguseks
kompleksloa saanud käitiste arv maakondade kaupa.

Järelevalve 2004. aastal

Keskkonnainspeksiioonil on kohustus kontrollida vä-
hemalt üks kord aastas käitise ja selle tegevuse vas-
tavust kompleksloa nõuetele. Esimeste kompleksloa
saanud tootmisettevõtete kontrollimist alustas Kes-
konnainspeksiioon 2004. aastal. Lisaks kompleksloa
nõuete täitmisele kontrolliti ka teiste keskkonnavald-
konna nõuete täitmist.

Kontrollimistel avastati mõningaid rikkumisi, kuid
positiivsete näidetena võib tuua ES Sadolin ASi ja ASi
Norma, kus nii kompleksloa nõuded kui ka teised
keskkonnanõuded olid täidetud.

Kompleksluba omava ettevõtte kontrollimine

Reeglina kontrollitakse kompleksluba omavas käiti-
ses, samuti teistes ettevõtetes kõigi keskkonnanõuete
täitmist. Seega kontrollitakse peale kompleksloaga sä-
testatud nõuete nii jäätme- ja kemikaaliseaduse kui ka
teiste seaduste nõudeid. Näiteks kontrollitakse ohtlike
jäätmete saatekirjade täitmist, kemikaali ohutuskaar-
tide olemasolu ja täitmist, kiirgusseaduses sätestatud
nõuete täitmist jne.

Kompleksluba omava ettevõtte kontrollimine seab
inspektori ette palju kõrgemad nõudmised kui tava-

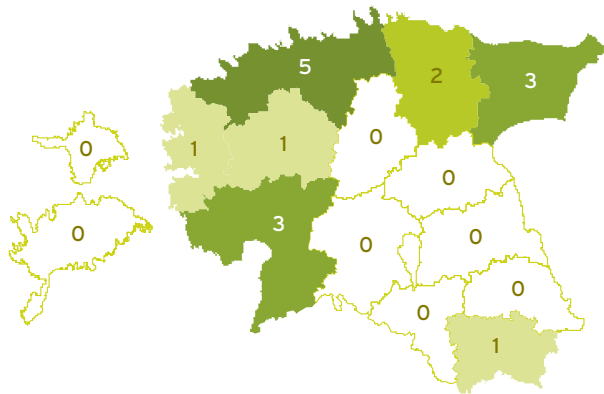
ettevõtte kontroll. Kontrollijad peavad põhjalikumalt
tundma ettevõtte tehnoloogilist protsessi, olulist rolli
mängib parima võimaliku tehnoloogia tundmine.
Kompleksluba omavate ettevõtete kontrollimine on nii
aja- kui ka töömahukas. Kohustusliku kompleksloaga
ettevõtete kontrollimise võib jagada etappideks: kontrolli
ettevalmistamine, käitise kontrollimine ja kontrollijärgne
tegevus.

Kontrolli ettevalmistusetapis tutvutakse põhjalikult
käitisele väljastatud kompleksloa ja selle taotlusmater-
jalides esitatud andmetega. Lisaks tutvutakse ettevõtet
iseloostavate muude materjalidega, nagu eelnevad
kontrollimise protokollid, aruanded, analüüsi ja mõõt-
mistulemused. Ühtlasi koostatakse kontrollimise plaan.

Kontrolli läbiviimisel selgitatakse ettevõtte esindaja-
tele kontrollimise eesmärki ja seda, kuidas on kavas
kontrollimine läbi viia. Algselt vaadatakse üle käitisele
väljastatud ja ettevõtte enda esitatud keskkonnavalde
dokumentatsioon. Seejärel tutvutakse tehnoloogili-
se protsessi ja tootmisega koos selle juurde kuuluvate
andmetega toorme, abimaterjali ainete ja muu kohta.
Kohapeal koostatakse objekti kontrollimise protokoll.
Kontrollimiseks kuluv aeg sõltub käitisest – kui suur
on ettevõtte, kui keerukas tootmine. Eelkõige kont-
rollivad inspektorid kompleksloaga sätestatud nõuete
täitmist. Samal ajal pole välistatud kemikaali-, välisõhu
kaitse, vee- ja teiste Keskkonnainspeksiiooni järelevalve
valdkonda kuuluvate nõuete täitmise kontroll.

Kontrollimise kohta vormistatakse aruanne. Keskkon-
nainspeksiioon peab edastama tulemused loa välja-
andjale (keskkonnateenistusele) ja käitajale 14 ka-
lendripäeva jooksul alates kontrollimisest. Aruandes
kirjeldatakse lühidalt kontrollimise käiku ja avastatud
puudusi. ●

**JOONIS 2 → VÄLJASTATUD KOMPLEKSLUBADE
ARV MAAKONNITI**

Heakord ja kaevetööd

Tallinna munitsipaalpolitsei tegevusest

Tiit Kivikas Tallinna Linna Munitsipaalpolitsei direktor

Linnavolikogu 16. oktoobri 2003. aasta määrusega anti Tallinna Linnavalitsusele kohustus moodustada munitsipaalpolitsei (MP). Sama määrusega määrati ka MP tegevusvaldkonnad. Tallinna MP alustas tööd 2003. aasta detsembris. Esialgu kuulus MP Tallinna Tuletõrje- ja Päästeameti koosseisu ning sinna kuulus 12 ametnikku. MP tegevusvaldkonnaks oli teha järelevalvet Tallinna avaliku korra, heakorra eeskirja ning koerte ja kasside pidamise eeskirja üle.

Linnavolikogu 2004. aasta 27. mai määrusega „Tallinna munitsipaalpolitsei arengukava heakaitmine, Tallinna Tuletõrje- ja Päästeameti põhimääruse muutmine ning linna ametiasutuste struktuuri ja teenistujate koosseisude muutmine” suurendati MP teenistujate koosseisu 24 ametikoha võrra (12 inimeselt 36-le) ning moodustati MP koosseisus kaks talitust: registri- ja menetlustalitus. Pärast personali otsingut, valikut ja koolitust asusid uued ametnikud tööle augustis 2004.

Alates 2005. aastast tegutseb MP Tallinna Keskkonnaameti allüksusena, kuhu kuulub 34 ametnikku. Viimase ümberstruktureerimisega laiendati ka MP pädevust. MP ülesannetele lisandus järelevalve Tallinna jäätmehoolduse ning Tallinna kaevetööde eeskirja üle.

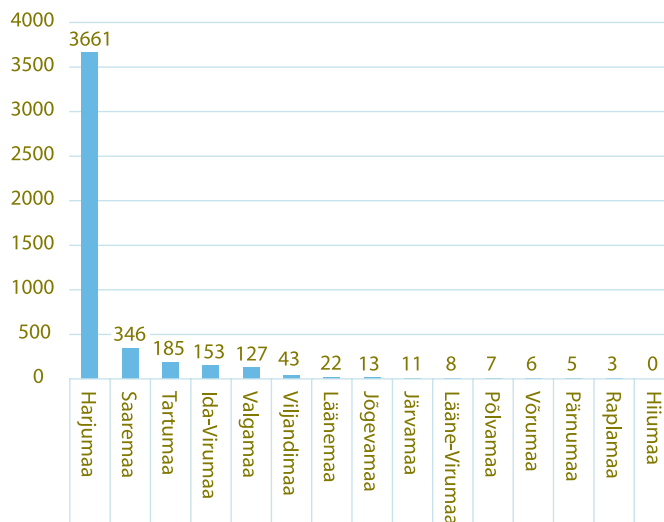
Enne MP moodustamist teostasid järelevalvet Tallinna linnavolikogu kehtestatud eeskirjade üle linnavalitsuse ja linnaosade valitsuste amet-

KESKKONNAALASTEST ÕIGUSRIKKUMISTEST MOODUSTASID 2004. AASTAL KÕIGE SUUREMA OSA (1/3) LINNADE JA ASULATE HALJASTUSE KAITSEKS KEHTESTATUD HEAKORRA JA KAEVETÖÖDE EESKIRJADE RIKKUMISED.

NAGU ALLJÄRGNEVALT JOONISELT NÄHA, PANDI SELLE VALDKONNA 4590 RIKKUMISEST 80% TOIME HARJUMAAL. VIIMASEST MOODUSTAVAD TALLINNA LINNAS REGISTREERITUD RIKKUMISED OMAKORDA 80%.

HEAKORRA JA KAEVETÖÖDE EESKIRJADE TÄITMISE ÜLE TEOSTAVAD JÄRELEVALVET PÕHILISELT KOHALIKU OMAVALITSUSE ASUTUSED JA SEE ON NEIS ERINEVALT KORRALDATUD. TALLINNA LINNAS KANNAB SELLE TÖÖ RASKUSPUNKTI MUNITSIPAALPOLITSEI.

RIKKUMISTE ARV HEAKORRA- JA KAEVETÖÖDE EESKIRJADE RIKKUMISTE VALDKONNAS, 2004.

nikud, kes tegid seda oma põhitöö kõrvalt. Seega korraldati MP loomisega kogu selle valdkonna järelevalveteguvus Tallinnas.

MP teeb tihedat koostööd linnaosade valitsustega, linna ametite ning Põhja Politseiprefektuuri Tallinna osakondadega. Igas linnaosas tegutseb kahe-kolmeliikmeline MP rühm. Kuues linnaosas töötavad MP tugipunktid, mille loomise eesmärgiks oli parendada infovahetust linnaosade ametnike ja asutustega ning suurendada koostööd elanikkonnaga. Tugipunktides toimub kodanike vastuvõtt.

Järelevalve

MP loodi 2003. aasta detsembris. Esimese tegevuskuu jooksul jõudis MP menetleda kuus väärteoasja.

2004. aasta jooksul menetles MP kokku 2122 väärteoasja, millest 2034 olid heakorra eeskirja, 62 koerte ja kasside pidamise eeskirja ning 26 avaliku korra eeskirja rikkumised. Menetlustes määras MP 978 hoiatus- või rahatrahvi üldsummas üle 954 tuhande krooni.

Kokkuvõtte menetletud asjade lahenditest:

- suulised hoiatused – 803 (37,8 %),
- hoiatustrahvid – 245 (11,5 %),
- rahatrahvid – 749 (35,3 %)
- lõpetatud menetlused – 325 (15,4 %).

Menetletud väärteoasjadest enamlevinud rikkumised olid seotud Tallinna heakorra eeskirja punktides 11.1 (kohustus hoida korras oma kinnistu ja kinnistu piir-

deaed), 12.1 (kohustus hoida korras hoone fassaadi ja sinna juurde kuuluvaid elemente), 22.23 (keeld parkida sõidukõlbmatut sõidukit üldkasutataval alal) ning 22.3 (keeld omavoliliselt välja panna teadet, kuulutust, välireklaami jne) ettenähtud kohustuste mittetäitmisega.

2005. aasta alguses läbisid munitsipaalpolitsei 24 töötajat keskkonnainspektorite koolituse ning teevad praegu edukalt jäätmeäitluse järelevalvet. 2005. aasta esimeses kvartalis menetles MP 1015 väärtegu, millest 83 olid jäätmehooldusnõuete rikkumised. Trahve määrati kokku 315 270 krooni.

Heakorda ja kaevetöid reguleerivad Tallinnas vastavad eeskirjad. MP järelevalve tulemustest selgub, et peamisteks probleemideks on Tallinna kinnistute ning tee- ja tänavate korrashoid ning kaevetööd, mille juures ei peeta kinni tähtaegadest.

2005. aasta lõpus käivitub ülelinnaline väärtegade register, mille haldajaks saab Tallinna munitsipaalpolitsei. ●

ÕIGUSRIKKUMISED VALDKONNITI, 2003-2004
VIOLATIONS BY SECTORS, 2003-2004

VALDKONNAD	Rikkumiste arv Number of violations		Trahvitud isikute arv Number of fined persons		Trahvisumma kokku, krooni Total amount of fines, kroons		Alustatud kriminaal- asjade arv Number of criminal cases		Keskkonnakahjuja rikkumiste arv Number of violations connected with environmental damage		Keskkonnakahju suurus, krooni Total environmental damage, kroons		SECTORS	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004		
Aasta													Year	
Ranna- ja kaldakaitse	39	107	20	61	43 220	73 560							Protection of the shores	
Maapüekaitse	46	38	35	27	114 480	87 800		2					Protection of the earth crust	
Metsa tulekaitse	70	90	27	42	16 320	21 460	4	5	7	7	2 793 490	5 418 005	Fire protection of forests	
Mets	1761	1 480	956	833	1 346 870	1 078 835	473	371	486	432	74 328 061	66 589 379	Protection of forests	
Kalapüük	3 941	3 976	1 627	2 005	1 576 760	1 807 745	8		163	231	797 098	447 797	Fishery	
Veekaitse	684	557	488	299	766 040	507 240	2	1	8	4	41 086	26 954	Protection of water	
Kaitstavad loodusobjektid	155	116	104	70	118 860	89 100	10	3	19	6	2 934 271	276 520	Protection objects of nature	
CITES*			17			9 780					1		2 700	CITES*
Heakord ja kaevetööd	3 083	4 590	826	1 465	462 910	1 239 075	1			6	1	65 729	3 000	Maintenance and excavations
Välisõhu ja osoonikihi kaitse	234	243	188	120	335 480	285 500	1	1	8	2	83 763	792	Protection of ambient air and ozone layer	
Jäätmed	2 887	2 427	509	471	922 130	685 950	2	4	2		9 748		Wastes	
Kemikaalid	51	56	29	25	201 760	88 400	2	3	3	1	163 984	10 474	Chemicals	
Saastuse kompleksne vältimine ja kontrollimine*		1		1		2 000								Integrated pollution prevention and control*
Keskkonnamõjude hindamise ja keskkonnanaudeerimise nõuded*		1		1		3 000								Requirements of environmental impact assessment and environmental auditing*
Keskkonnaseire nõuded*		3		3		7 500								Requirements of environmental monitoring*
Järelevalvetöö takistamine	1	15	1	10	1 500	34 380								Interrupting the supervision
Jahiseaduse nõuded	275	190	157	102	229 250	133 780	6	2	63	49	598 500	583 800	Requirements of hunting	
Loomastiku- ja loomakaitse	63	129	40	48	41 280	32 870	3	10	2	3	13 500	16 550	Protection of fauna and animals	
Kiirguseaduse nõuded	4	8	3	7	29 180	17 100								Protection of radiation
Maade eraldamise nõuded	11	13	2		2 100									Compliance with the requirements for granting
Mulla ja mullaviiljakuse kaitse**	1		1		22 000				1		5 562			Protection of soil and soil fertility**
Taimestiku muu kaitse**	12		9		10 290									Protection of other vegetation**
Muud rikkumised**	251		30		55 924									Other offences**
Kokku	13 569	14 059	5 052	5 600	6 296 354	6 205 075	512	402	768	737	81 834 792	73 375 971	Total	

*valdkonnad, mille kohta peetakse arvestust alates 2004. aastast

**valdkonnad, mille kohta peeti arvestust kuni 2003. aastani

ÕIGUSRIKKUMISED MAAKONNITI, 2003-2004
VIOLATIONS BY COUNTIES, 2003-2004

MAAKONNAD / COUNTIES	Rikkumiste arv Number of violations		Trahvitud isikute arv Number of fined persons		Trahvisumma kokku, krooni Total amount of fines, kroons		Alustatud kriminaal- asjade arv Number of criminal cases		Keskkonnakahjuja rikkumiste arv Number of violations connected with environmental damage		Keskkonnakahju suurus, krooni Total environmental damage, kroons	
	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004	2003	2004
Aasta / Year												
Harjumaa	4 994	6 242	1 258	1 972	1 694 725	2 208 220	17	21	39	29	1 238 835	1 366 497
Hiiumaa	118	129	74	59	51 660	46 680	1	1	1	5	3 241	192 000
Ida-Virumaa	1465	1 238	568	657	956 769	913 625	81	45	177	103	23 327 485	9 873 970
Jõgevamaa	231	214	107	89	115 430	116 860	30	20	31	21	3 799 167	1 276 950
Järvamaa	347	295	154	164	206 460	192 405	17	11	30	26	940 771	2 490 868
Läänemaa	236	180	134	81	136 560	68 540	3	4	17	9	253 962	773 757
Lääne-Virumaa	588	348	240	165	349 200	277 100	59	73	57	102	13 319 503	22 865 094
Põlvamaa	281	253	161	141	198 780	140 560	95	65	82	54	12 557 495	7 254 962
Pärnumaa	1 127	978	689	577	631 520	561 865	35	12	34	18	4 560 206	377 691
Raplamaa	241	222	136	134	232 880	191 980	15	4	21	9	2 367 507	6 101 398
Saaremaa	491	628	206	160	243 840	250 140	0	5	5	15	50 840	3 841 468
Tartumaa	1 324	1 223	719	860	851 430	872 560	31	14	48	34	1 416 555	6 417 799
Valgamaa	677	545	182	110	179 820	91 540	26	24	29	31	840 016	1 244 647
Viljandimaa	359	432	139	154	193 260	105 820	11	20	12	17	147 327	1 290 517
Võrumaa	1 090	1 130	285	277	254 020	167 180	91	83	185	264	17 011 882	13 784 353
Kokku / Total	13 569	14 057	5 052	5 600	6 296 354	6 205 075	512	402	768	737	81 834 792	73 375 971

Summary

This annual environmental supervision report provides an overview of the control of environmental requirements in Estonia and its results. The book contains information for the last two years from the Environmental Inspectorate and all other supervisory institutions.

According to the Environmental Supervision Act, environmental supervision in Estonia is executed by the Environmental Inspectorate and the Land Board, as well as by rural municipalities and city governments.

The Land Board executes environmental supervision in the area of land use, land organization, and land management. The local government primarily conducts control of the fulfillment of environmental protection and use, which is regulated by the local councils.

In many environmental sectors, several institutions have similar rights: the Police, Rescue Board, Health Protection Inspectorate, Technical Inspectorate, Energy Market Inspectorate, Border Guard, Tax and Customs Board, and Maritime Administration. All of these organizations have the right to process violations and impose punishment in cases specified by the law.

The Environmental Inspectorate is the only one that inspects and processes violations in all environmental protection sectors.

Environmental Inspectorate

The Environmental Inspectorate is a governmental agency that is an administrative unit of the Ministry of the Environment, which coordinates and executes supervision regarding the use of the environment and natural resources by applying the state's coercive measures on the basis, and to the extent, specified by law. In the case of violations of environmental law, the Environmental Inspectorate conducts extra-judicial proceedings and completes urgent procedural acts in criminal cases.

The Environmental Inspectorate has the right to control:

- Physical as well as private and public legal persons
- State institutions and local governmental bodies and institutions.

The Inspectorate has the right to control the place of business, if:

- The activities of the person or institution influences or may influence the environment,
- The person or institution endangers or may endanger

the life, health or property of people,

- The person or institution stores products of nature,
- The person or institution is hiding or presumably hiding illegally acquired products of nature.

The Inspectorate has seven regional departments, to which the county offices are subordinated. As of December 31, 2004, the Inspectorate has a total of 240 employees. Of these, 160 employees are directly involved in supervision activities.

The success of environmental supervision depends, to a great extent, on the cooperation of different organizations. In 2003, the Environmental Inspectorate and the Police signed an agreement for the better coordination of forest supervision. The Environmental Inspectorate conducts urgent procedural acts and evaluates the damage caused to the environment, and the police complete the investigations.

Cooperation has increased between the Environmental Inspectorate and the Rescue Board, Border Guard, and other state institutions. Agreement was achieved in regard to: the principles for information exchange and coordinated operation in case of accidental environmental pollution and forest fires; cases in which animals find themselves in helpless situations; and the supervision of the Chemical Act. Cooperation has increased with the Border Guard in regard to fishing and the control of marine pollution; joint operations have been conducted; and the exchange of information has improved.

The legal basis for environmental supervision

Environmental supervision is based on several statutes, the most important of which is the Environmental Supervision Act. In addition, there is at least one specialized law for each sector of the environment, such as forestry, fishery, hunting, water protection, waste management, ambient air and ozone layer protection, chemicals and hazardous materials, protection of mineral resources, nature protection, radiation danger, etc., which contains important legal and authorization standards for the sector.

Environmental supervision in different sectors

Environmental supervision has become more effective year-by-year. Starting in 2000, due to increased control, →

the number of environment-related violations and penalized people has increased, as has the total of fines and the average fine amount per violation. A positive result, in turn, is a decrease in the number of violations connected with environmental damage and damage caused to the environment.

In 2004, a total of 14,057 violations related to the environment were registered by supervision authorities in Estonia. During the two previous years, the number of violations was around 13,000.

The total amount of fines and average fine amount per violation has increased from year to year. In 2004, fines were imposed on 5,600 people for a total of 6.2 million kroons, which was two and a half times more than in 2000. The total amount of fines, as well as the average fine amount, was the highest in 2003.

Since 2000, the number of persons punished for criminal offences has decreased. In 2000, 366 persons were punished; in 2004, the number was 145. From a comparison of indicators for the last three years, we can see that the number of persons punished for criminal

offences increased in 2004. The reason is that violations committed several years ago have finally been resolved by the courts.

A positive trend is that the number of violations based on environmental damage and the damage caused to the environment have decreased year-by-year. If in 2000, environmental damage was calculated at almost 124 million kroons, then in 2004, the amount was 73.4 million kroons.

The number of violations, fine amounts, and environmental damage differs by areas, and the problems related to supervision also differ. In the book, specialists from different areas provide overviews of the primary environmental supervision areas, which include: the protection of forests and fish, supervision of hunting activities, coastal and shore protection, nature protection, protection of the earth crust, waste management, water protection, ground maintenance, and mining activities.

The composite statistical data for the environment-related violations in 2003 and 2004 – violations by sectors and by counties – are given at the end of the yearbook.

GENERAL ENVIRONMENTAL SUPERVISION INDICATORS

Year	2000	2001	2002	2003	2004
Number of violations	8,767	11,003	12,687	13,569	14,057
Number of fined persons	3,604	4,597	4,440	5,052	5,600
Amount of fines (millions of EEK)	2.4	3.2	4.3	6.3	6.2
Average fine amount (EEK)	669	701	963	1,246	1,108
Number of penal sanctions in criminal cases	366	334	112	91	145
Number violations connected with environmental damage	1,603	1,068	897	768	737
Environmental damage (millions of EEK)	123.8	109.3	128.7	81.8	73.4

Kontaktandmed

Keskkonnainspeksioon

Kopli 76
10416 Tallinn
telefon: 696 2236
faks: 696 2237
ööpäevane tasuta valvetelefon 1313
e-post: valve@kki.ee
www.kki.ee

Harjumaa osakond

Kopli 76
10416 Tallinn
telefon: 696 2250
faks: 696 2230

Järvamaa osakond

Pärnu 75
72715 Paide
telefon: 385 1853
faks: 385 1853

Rapla büroo

Tallinna mnt 14
79513 Rapla
telefon: 489 4280
faks: 489 4280

Läänemaa osakond

Lahe 38
90502 Haapsalu
telefon: 472 4120
faks: 472 4121

Hiiumaa büroo

Leigri väljak 5
92412 Kärdla
telefon: 463 1390
faks: 463 1390

Saaremaa büroo

Rohu 5
93812 Kuressaare
telefon: 453 8001
faks: 453 8022

Pärnumaa osakond

Kalda 1a
80011 Pärnu
telefon: 442 7520
faks: 442 7519

Viljandi büroo

Paala tee 4
71014 Viljandi
telefon: 434 4385
faks: 434 4454

Tartumaa osakond

Aleksandri 14
51004 Tartu
telefon: 730 2410
faks: 730 2428

Jõgeva büroo

Aia 2
48306 Jõgeva
telefon: 776 0258
Faks: 776 0258

Virumaa osakond

Pargi 15
41537 Jõhvi
telefon: 339 5660
faks: 339 5661

Lääne-Viru büroo

Kunderi 18
44307 Rakvere
telefon: 325 8417
faks: 325 8418

Võrumaa osakond

Linda 1a
65604 Võru
telefon: 786 8650
faks: 786 8651

Valga büroo

Lai 19
68203 Valga
telefon: 767 9462
faks: 767 9461

Põlva büroo

Puuri tee 1
63308 Põlva
telefon: 799 4946
faks: 799 4946

VÄLJA ANTUD
KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUSE FINANTSEERINGUL
KUJUNDUS: DROOM
TRÜKK: AKTAPRINT
PORTREED: TIIT KOHA
FOTOD ARTIKLITE JUURES:
KESKKONNAINSPKTSIOON
PABER: CYCLUS PRINT 115 G
JA CYCLUS OFFSET 350 G

Do it 100%

